

**AZERBAYCAN İLE TÜRKİYE’DEKİ İLKOKULLARDA
OKUTULAN MÜZİK DERS KİTAPLARININ
TEMATİK OLARAK İNCELENMESİ**

Gülyanag FARZALIYEVA

Yüksek Lisans Tezi

Temel Eğitim Anabilim Dalı

Dr. Öğr. Üyesi Murat ÇALIŞOĞLU

2019

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

Gülyanag FARZALIYEVA

AZERBAYCAN İLE TÜRKİYE'DEKİ
İLKOKULLARDA OKUTULAN MÜZİK DERS
KİTAPLARININ TEMATİK OLARAK İNCELENMESİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Murat ÇALIŞOĞLU

AĞRI 2019

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dr.Öğr.Üyesi Murat ÇALIŞOĞLU danışmanlığında, Gülyanaq FARZALIYEVA tarafından hazırlanan bu çalışma 02/08/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç.Dr. Ahmet Selim DOĞAN

İmza:

Jüri Üyesi : Dr.Öğr.Üyesi Yusuf SÖYLEMEZ

İmza:

Jüri Üyesi: Dr.Öğr.Üyesi: Murat ÇALIŞOĞLU

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine ait olup;

Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../201... tarih ve / nolu kararı ile onaylanmıştır.

.../.../...

Doç. Dr. Alperen KAYSERİLİ
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “AZERBAYCAN İLE TÜRKİYE’DEKİ İLKOKULLARDA OKUTULAN MÜZİK KİTAPLARININ TEMATİK OLARAK İNCELENMESİ” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanması için verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Δ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

[Tarih ve İmza]

Gülyanag FARZALIYEVA

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	I
TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI	II
ÖZET	III
ABSTARCT.....	IV
TABLolar LİSTESİ.....	V
ÖNSÖZ.....	VII

BİRİNCİ BÖLÜM

1. AZERBAYCAN İLE TÜRKİYEDEKİ İLKOKULLARDA OKUTULAN MÜZİK KİTAPLARININ TEMATİK OLARAK İNCELENMESİ	2
1.1 Araştırmanın Amacı.....	2
1.2 Araştırmanın Önemi	2
1.3 Problem Durumu.....	2
1.4 Sınırlılıklar.....	2

İKİNCİ BÖLÜM

2. AZERBAYCAN EĞİTİM SİSTEMİNDE MÜZİK EĞİTİMİ	4
2.1 Azerbaycan Tarihine Genel Bakış	4
2.2 Azerbaycan Müzik Tarihine Genel Bakış	7
2.3 Azerbaycan’da Genel Eğitim	8

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. AZERBAYCAN İLKOKULLARINDA MÜZİK PROGRAMI.....	12
3.1 Müzik programındaki süreç.....	12

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YÖNTEM	14
4.1. Yöntem	14
4.2. Evren –Örneklem.....	14
4.3. Veri Toplama Yöntemi	14

4.4. Verilerin Analizi	14
------------------------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BULGULAR.....	15
5.1. Azerbaycan ve Türk ilkokullarında okutulan müzik kitaplarındaki ortak kategoriler	15
5.2 Azerbaycan ve Türk İlkokullarındaki Müzik Kitaplarında Farklı Olan Kategoriler	63
5.2.1 Azerbaycan İlkokullar müzik kitaplarında kullanılan, Türk ilkokul müzik kitaplarında kullanılmayan kategoriler.....	63
5.2.2 Türk İlkokullar müzik kitaplarında kullanılan, Azerbaycan ilkokul müzik kitaplarında kullanılmayan kategoriler.....	68
6. SONUÇ VE TARTIŞMA	73
KAYNAKÇA	76

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AZERBAYCAN İLE TÜRKİYEDEKİ İLKOKULLARDA OKUTULAN MÜZİK DERS KİTAPLARININ TEMATİK OLARAK İNCELENMESİ

Gülyanag FARZALIYEVA

Tez Danışmanı: Dr. Öğrt. Üyesi Murat ÇALIŞOĞLU

2019, 80+VII Sayfa

Jüri: Doç. Dr. Ahmet SELİM DOĞAN

Dr. Öğrt. Üyesi Yusuf SÖYLEMEZ

Dr. Öğrt. Üyesi Murat ÇALIŞOĞLU

Bu çalışmada Azerbaycan ile Türkiye’deki ilkokullarda okutulan müzik ders kitaplarının tematik olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan literatür taraması neticesinde böyle bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Dolayısıyla çalışma bu özelliği ile özgün olup alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışma nitel araştırma yöntemine göre yürütülmüş, verilerin toplanmasında doküman analizi yönteminden yararlanılmıştır. Verilerin analizleri ise içerik analizi yöntemine göre yapılmıştır.

Elde edilen veriler neticesinde iki ülkenin müzik ders kitaplarında benzer temaların oldukça fazla olmasına rağmen farklı temalarında olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Azerbaycan müzik ders kitaplarının programa bağlı olarak Türkiye’deki ders kitaplarından içerik ve kazanım olarak daha ağır olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye ,Azerbaycan, Müzik Ders Kitabı, Tematik İnceleme

ABSTARCT

MASTER’S THESIS

A THEMATIC ANALYSIS OF MUSIC TEXTBOOKS INSTRUCTED IN PRIMARY SCHOOLS IN TURKEY AND AZERBAIJAN

Gülyanag FARZALIYEVA

Advisor: Dr. Teac. Mem. Murat ÇALIŞOĞLU

2019, 80+VII Pages

Jury: Accos. Prof. Dr. Ahmet Selim DOĞAN

Dr. Teac. Mem. Yusuf SÖYLEMEZ

Dr. Teac. Mem. Murat ÇALIŞOĞLU

In this study, it is aimed to thematically analyze the music textbooks used to teach in primary schools in Turkey and Azerbaijan. As a result of the conducted literature review, it was found out that there no such studies. It is thought that, therefore, the study is unique and will contribute to the literature. The study was conducted according to qualitative research model, and the data was collected through document analysis. The analysis of the data was done according to content analysis techniques.

As a result of the obtained data, it was determined that there are different themes in the textbooks of both countries although there are a lot of similar themes. It was also determined that the music textbooks of Azerbaijan are denser than those of Turkey in terms of content and acquisitions.

Keywords: Turkey, Azerbaijan, music textbook, thematic analysis.

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 5. 1. Azərbaycan ilköğullərində okutulən mőzık kıtaplarındakı okul ile ilgili şarkılar.....	15
Tablo 5. 2. Türkiye’deki ilköğullərində okutulən mőzık kıtaplarındakı okul ile ilgili şarkılar.....	17
Tablo 5. 3. Azərbaycan İlköğullərində okutulən mőzık dər kıtaplarındakı öğretici şarkılar.....	18
Tablo 5. 4. Türk İlköğul Mőzık Kıtaplarındakı Okutulən Öğretici Şarkılar	23
Tablo 5. 5. Azərbaycan İlköğullərində okutulən mőzık dər kıtaplarındakı vatan sevgisi ile ilgili şarkılar	28
Tablo 5. 6. Türk İlköğullərində Okutulən Mőzık Kıtaplarındakı Vatan Sevgisi ile İlgili Şarkılar.....	36
Tablo 5. 7. Azərbaycan İlköğullərində okutulən mőzık dər kıtaplarındakı tabiatla ilgili şarkılar.....	38
Tablo 5. 8. Türk İlköğul Mőzık Kıtaplarındakı Okutulən Tabiat ile İlgili Şarkılar	43
Tablo 5. 9. Azərbaycan İlköğullərində Okutulən Mőzık Dər Kıtaplarındakı Hayvanlar ile İlgili Şarkılar.....	45
Tablo 5. 10. Türk İlköğullərində Okutulən Mőzık Dər kıtaplarındakı Hayvanlar ile İlgili Şarkılar.....	49
Tablo 5. 11. Azərbaycan İlköğullərində Okutulən Mőzık Dər Kıtaplarındakı Geleneksel Dans Şarkıları	53
Tablo 5. 12. Türk İlköğullərində Okutulən Mőzık Dər Kıtaplarındakı Geleneksel Dans Şarkıları.....	54
Tablo 5. 13. Azərbaycan İlköğullərində Okutulən Mőzık Dər Kıtaplarındakı Mevsim Şarkıları.....	56
Tablo 5. 14. Türk İlköğullərində Mőzık Dər Kıtaplarındakı Okutulən Mevsim Şarkıları.....	59
Tablo 5. 15. Azərbaycan İlköğullərində Okutulən Mőzık Dər Kıtaplarındakı Halk Kahramanları ile İlgili Şarkıları.....	61
Tablo 5. 16. Türk İlköğullərində Okutulən Mőzık Dər Kıtaplarındakı Karakterler ile İlgili Şarkılar.....	62

Tablo 5. 17. Aile bireyleri ile ilgili şarkılar.....	64
Tablo 5. 18. Nesnelerle ilgili şarkılar.....	65
Tablo 5. 19. Tablo 5.2.2.1 Ninniler.....	68
Tablo 5. 20. Müzikte Atatürk.....	69
Tablo 5. 21. Çocuk şarkıları.....	71

ÖNSÖZ

Müzik ruhun aslında temel bir ihtiyacıdır. Bu ihtiyaç insan zevkine, karakterine ve sayabileceğimiz birçok etkenlere göre kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Kimileri klasik müzik eserleri dinlemeği severken, kimileri modern müziğin tınıları arasında kaybolmayı seçer. Lakin emin olduğumuz bir şey vardır ki, bu zevklerin keşfedilmesinde öğrencilerin okullarda gördüğü müzik eğitimi önem arz etmektedir.

İlkokul eğitiminin değişilmez parçasından biri olan müzik eğitimi iki devlet, tek millet olan Azerbaycan ve Türkiye ilkokullarındaki ders kitapları üzerinden incelediğimiz çalışmada her iki ülkenin konu ve yöntem bakımından farklı ve ortak yanlarını, aynı zamanda, eksik ve gelişmiş özelliklerini araştırmış olduk.

Çalışma alanı itibariyle müzik eğitiminin farklı toplumlarda nasıl öğretildiğini irdelemesi bakımından önem arz etmektedir.

Çalışma konusunun belirlenmesinde ve çalışmanın hazırlanma sürecinin her aşamasında bilgilerini, tecrübelerini ve değerli zamanını esirgemeyerek bana her fırsatta yardımcı olan değerli danışman hocam Dr.Öğr.Üyesi Murat ÇALIŞOĞLU beyefendiye, çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen, çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli kızım Kadriye Saka'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gülyanag FARZALIYEVA

GİRİŞ

Müzik insanoğlu ile yaşıt dersek yanılmayız. İnsanın var olduğu her yerde müzikte vardır. Yaklaşık 4000 yıl öncesinden uygarlıklar çeşitli enstrümanlar ile kendilerine özgü bir kültür oluşturmaya çalışmışlardır. Müziğin insan ruhuna seslenen sihirli bir gücü vardır. Müzik, insana bir bayram gününün ruh halini yaşatır, doğruca ruha seslenir, ruhta kendisini en iyi müzik yoluyla ifade edebilir. Ülke ve insan ayırımı olmadan, müziğin dili evrenselidir.

Müzik insanın ruhunu dinlendiren çok önemli bir araçtır. İnsan ruh haline göre bir parça belirler ve bu parça ile duygularını çok daha kolay şekilde ifade eder. Bazen bir müzik gözlerimizden yaşlar akmasına sebep olurken bazen de bir şarkı ile yerimizde duramaz ve dans etmeye başlarız. Her ne şekilde olursa olsun insanoğlu müzik sayesinde duygularını içinde yaşamayı ve dışa vurabilmeyi başarır. Müziksiz bir dünya eksik kalır. Müzik güzel sanatlar içinde insanın ruhuna en iyi gelen sanatlardan bir tanesidir. Canımız sıkkin olduğunda bir müzik ile kendimize gelir, sinirlendiğimizde bir müzik ile sakinleşir, sevinçli olduğumuzda yine bunu dudağımıza taktığımız bir melodi ile dile getiririz. Yani müziği hayatımızın her anında görebilmemiz mümkündür.

Müzik ilk insanlardan itibaren var olmuş ve insanların duygularını ortaya koymaya çok eski dönemlerde başlamıştır. Kendimizi iyi hissetmek ve ruhumuzu dinlendirmek için müziğe ihtiyacımız olduğun unutmamamız gerekmektedir (URL-3).

Müziği her insan dinler, sözlerini anlamasa bile, melodi sesleri kişiye bir şeyler ifade eder, hissettirir. Güzel ve hoş bir ses aksi dışında müzik, sahne sanatlarıyla yoğrularak, gelenek, görenek, dini ve resmi törenlerinde icra ederek günümüze kadar gelmiştir. Uygarlıkların gelişmesi ve dünyanın globalleşmesi ile müzik evrensel boyuta kavuşmuştur. Her ne kadar evrensel boyuta kavuş da yerel ve milli müzik kavramları kendini korumayı bilmiş ve bu özelliğini üzerine katarak devam ettirmiştir. Çalışmamızda kültür, dil ve inanç noktasında aynı olan ancak farklı siyasal örgütlenmelerden dolayı çeşitli noktalarda farklılaşan kardeş iki ülkenin eğitim sistemi içerisindeki ilköğretim alanında müzik eğitimi programları incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. AZERBAYCAN İLE TÜRKİYEDEKİ İLKOKULLARDA OKUTULAN MÜZİK KİTAPLARININ TEMATİK OLARAK İNCELENMESİ

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada Azerbaycan'da okutulan ilkokul müzik kitaplarıyla, Türkiye'de okutulan ilkokul müzik kitaplarının karşılaştırılmaktadır. Tez hazırlanması aşamasında yapılan literatür taramasında bu alanda yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamıştır. İki devlet, tek millet olarak ifade edilen, kültürel ve siyasi olarak çok yakın ilişkileri bulunan Azerbaycan ve Türkiye'nin müzik alanındaki ders kitaplarının içeriklerinin nasıl olduğunu karşılaştırma amaçlanmaktadır.

1.2 Araştırmanın Önemi

Literatür tarama sırasında bu alanda yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu, daha özgün ve ilk olacak bir çalışma olmakla birlikte, aynı zamanda, alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın önemi kendini bundan sonraki araştırma ve çalışmalara yön ve ışık olmasında bulmaktadır.

1.3 Problem Durumu

Azerbaycan ile Türkiye'deki ilkokullarında okutulan müzik ders kitaplarındaki temalar nelerdir?

1.4 Sınırlılıklar

Bu araştırma,

- Azerbaycan ilkokullarında okutulan müzik ders kitapları;
Rəcəbov, O., Kazımov, N. və Rəcəbova, N. (2014). Ümumtəhsil məktəblərinin 2-ci sinfi üçün «Musiqi» fənni üzrə DƏRSLİK, Bakı; «Təhsil».
Rəcəbov, O., Kazımov, N. və Rəcəbova, N. (2015). Ümumtəhsil məktəblərinin 3-cü sinfi üçün «Musiqi» fənni üzrə DƏRSLİK. Bakı: «Təhsil»
Rəcəbov, O., Kazımov, N. və Rəcəbova, N. (2016). Ümumtəhsil məktəblərinin 4-cü sinfi üçün «Musiqi» fənni üzrə DƏRSLİK. Bakı: «Təhsil»

•Türk ilkokullarında okutulan müzik ders kitapları;
GÖKMEN İ., MARUL Ö. Ve YAVUZ F. (2018). *İlkokul 2 Ders Kitabı*. MEB Devlet Kitapları, 1. Baskı.
ARAS S., GERÇEK, B., KÖKKEÇECİ C. ve TÜRKİLİ K. (2018) *İlkokul 3 Ders Kitabı*. MEB Devlet Kitapları, 1. Baskı.
ÇALIŞKAN B., SEVİNÇ Ç., TEZCAN S. ve VARLI ESEN E. (2018) *İlkokul 4 Ders Kitabı*. MEB Devlet Kitapları, 1. Baskı. İle sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. AZERBAYCAN EĞİTİM SİSTEMİNDE MÜZİK EĞİTİMİ

Her ülkenin temel amaçlarından biri olan gelişim için tartışmasız en büyük ihtiyaç eğitimidir. Azerbaycan Cumhuriyeti de sahip olduğu geleneklerini korumak ve daha ilerlemiş devletlerden biri olmak için gelişim aracını eğitim olarak seçmektedir. Çok eski zamanlardan beri gerek kültürel, gerek de sanatsal anlamda dünyanın önde gelen devletlerinden biri olan Azerbaycan, yöresel müzikleri, klasik eserleri, halk dansları gibi mirasları korumak ve gelecek nesle aktarmak için müzik eğitiminden yardım almaktadır.

2.1 Azerbaycan Tarihine Genel Bakış.

Azerbaycan, coğrafi, stratejik ve ticari olarak önem taşıyan yolların üzerinde bulunmaktadır. Sahip olduğu maden yatakları, doğal kaynakları ile bu topraklar üzerinde hâkim olmak istenmiş ve birçok mücadeleler verilmiştir. Azerbaycan toprakları üzerinde gerçekleşen bu mücadeleler hem bu topraklar üzerinde yaşayan insanların başka milletlerin kültürleriyle kaynaşmasını ve gelişmesini sağlamakta, hem de milliyetçilik ve özgürlük duygularını kamçulamaktadır. İlk topraklarına yerleşmeye başlayan insanlardan günümüze kadar Azerbaycan aşama-aşama, bazen kaybederek bazen kazanarak önemli bir özgürlük mücadelesi vermiştir. Bu mücadeleyi daha iyi anlamak için onun tarihi süreçteki serüvenini izlemek gerekmektedir (Göl, 2016).

Azerbaycan ya da resmi adıyla Azerbaycan Cumhuriyeti, güney Kafkasya'nın doğusunda, Hazar denizinin batı sahilinde yerleşmektedir. Azerbaycan Cumhuriyetinin başkenti olan Bakü ve diğer 77 şehri ile birlikte güzel ve zengin tabiatıyla seçilmektedir. Kuzeyde Rusya, kuzeybatıda Gürcistan, batıda Ermenistan ve güneyde İran ile komşu olan Azerbaycan', aynı zamanda kendine bağlı olan Nahcivan Özerk Cumhuriyeti'nin ise, kuzey ve doğusu Ermenistan ile güneyi ve batısı İran ile

çevrilmektedir. Nahcivan Özerk Cumhuriyeti'nin Türkiye ile de 17 km'lik sınırı bulunmaktadır. (Hüseynov, 2018)

Azerbaycan, eski tarihi ve maddi-kültürel mirası ile dünyanın en eski yerleşim yerlerinden biridir. Çeşitli kültürlerle ait örnekler ve kültürel anıtların, yazılı kaynakların olduğu, dünya bilim adamlarının ve tarihçilerin farklı dönemlerde yaptığı arkeolojik kazılarla Azerbaycan tarihini daha derinden öğrenilmesine olanak sağlamaktadır (Nuriyeva, 2015).

Tarih sahnesinde köklü ve eski bir yere sahip olan, yıllar boyunca değişerek ve gelişerek güçlü bir devlet olmaya çalışan Azerbaycan Cumhuriyeti, medeniyet ocaklarından biridir. Toprakları içerisindeki tarihi yapıtlar, zengin medeniyete sahip halkların yanı sıra kültürel öğelerin varlığıyla Azerbaycan, bugün Batı Asya'nın yükselen ve gelişen devletlerinden biri haline getirmiştir.

Azerbaycan'da ilk insan izlerine Paleolitik devre ait olan Urmiye gölünün kuzeyindeki Tamtama ve Tebriz'in güneyindeki Sehend dağlarında bulunan mağaralarda ve açık iskân yerlerinde rastlanmaktadır. Genelde bu dönemde avcılık ve toplayıcılıkla geçinildiği görülmektedir. Tarıma dayalı yerleşik hayata başlanması daha çok Urmiye gölünün güney ve doğusundaki Neolitik merkezlerde olduğu ve bunların da tarihi milâttan önce 6000 yıllarına kadar gittiği bilinmektedir. Milâttan önce IV-II. binyıllarda yaşanan Kalkolitik, Bakır Çağı ve Tunç devri medeniyetleri Trans Kafkasya kültür çevresine bağlı olup bir taraftan da Anadolu ve Mezopotamya ile ilgilidir (İslâm Ansiklopedisi 4. Cilt, 1991).

M.Ö. IX.yy' da bölgede kurulan Manna devleti ile tarih sahnesine çıkan bu günkü Azerbaycan toprakları, Kafkas Albanyası, Sasaniler, Selçuklar gibi güçlü devletleri barındırmıştır. XVI.yy'da Safevî hükümdarı Şah İsmail'in kurduğu bu devlet, Azerbaycan ve Doğu Anadolu hattına kadar genişleyen sınırları ile dönemin en büyük Türk Devleti olan Osmanlı İmparatorluğu ile sınır konmuşu haline gelmiştir. Safevî devletinden başlayarak Azerbaycan arazisinde Azerbaycan Türkçesi kullanılmaya başlanılmış ve Azerbaycan topraklarının ve bölgede yaşayan halkın bu günkü şekillenmesi bitmiştir (Azerbaycan Millî Bilimler Akademisi, 2007).

Azerbaycan toprakları Safevî Devletinin dağılmasından sonra Afşarlar, Zendler ve Kaçarlar tarafından yönetilmiştir. Zand Hanedanı'nın

yıkılışı ile Türk asıllı Kaçar Hanedanı'nın kuruluşu sırasında bölgede Bakü, Kuba, Şeki, Gence, Karabağ, Revan, Nahcivan, Derbent, Serab, Lenkeran, Şeki, Şamahı, Tebriz, Urmiye, Erdebil, Hoy, Maku, Marağa ve Karadağ gibi bağımsız hanlıklar kurulmuştur. 1804–1813 yılları arasında Rus-İran Savaşları'nın ardından 1813 yılında bu hanlıkların büyük bir kısmı, Rus İmparatorluğu hâkimiyetine girmiştir. Türkmençay Antlaşması ile İran, Safevî ler Devleti'nin dâhilinde Çukursad (Erivan Beylerbeyliği) adlı arazide kurulmuş Revan Hanlığı, Nahçıvan Hanlığı ve Talış Hanlığı'nın güney bölümü üzerindeki egemenliğini tanımıştır (Efendiye, 2007). Bundan sonra XIX. yy'a kadar kargaşalık dönemi belirli bir süre daha devam etti. Uzunca süren mücadelelerden sonra Mehmed Emin Resulzâde 28 Mayıs 1918'de Tiflis'te Azerbaycan'ın istiklalini ve bağımsız Azerbaycan Demokratik Cumhuriyetini ilan etti. İstiklal ilân edildikten sonra millî hükümet iki sene çalıştı. Avrupa'ya heyetler göndererek Azerbaycan istiklalinin tanınması için pek çok büyük işlere başvurdu. Nihayet 1920 yılında Atlanta denilen İngiltere, Fransa ve İtalya hükümetleri tarafından Azerbaycan hükümeti tasdik edildi ve İran hükümeti de dâhil olmakla diğer devletler ile siyasi ve ticari bağlantılar kuruldu (Göde, 1997).

Azerbaycan'da XX. yy'da başlayan bağımsızlık hareketleri 1918 yılında Azerbaycan Halk Cumhuriyetinin kurulmasıyla neticelenmiştir. Türk-Müslüman Doğusunda ilk parlamentolu Cumhuriyet olan Azerbaycan Halk Cumhuriyetinin ilk başkenti Gence (1918, 28 Mayıs– 17 Eylül), sonra Bakü şehri (1918, 17 Eylül- 1920, 28 Nisan) olmuştur. Azerbaycan Halk Cumhuriyeti, Azerbaycan tarihinde derin bir iz bırakmış, günümüzdeki Azerbaycan Cumhuriyeti, Azerbaycan Halk Cumhuriyetinin varisi olarak kabul edilmektedir (Yaqubov, 2004).

28 Nisan 1920'de Kızıl Ordu'nun istilası ile Sovyet rejimi ilan edilmiş, Azerbaycan bugünkü statüye gelene kadar, Gürcüler-Ermeniler ile birlikte Kafkasya federasyonu şeklinde idare edilmiştir. 5 Aralık 1936'da topraklarının bir kısmı Ermenilere bir kısmı da Gürcülere verilmiştir. Böylece Kafkasya'da kalan Azerbaycan toprakları üzerinde Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan olmak üzere Rusya'ya bağlı üç Cumhuriyet kurulmuştur. Rusya'nın gitgide kötüye giden itibarı ve çöküşe mahkûm idaresi 1990

yılında patlak vermiştir. 18 Ekim 1991 yılında Azerbaycan resmi olarak bağımsızlığını ilan etmiştir (Azerbaycan Tarihi 1941-2000-ci yıllar, 2008).

Bağımsızlığını ilan ettikten sonra gerek ekonomik, gerekse de medeniyet açısından dünyanın yükselen ve ileri giden devletlerinden biri olmaya çalışmaktadır. Dünyanın sayılı petrol üreten ülkelerinden olan Azerbaycan, günümüzde de hızla yükselen grafiğe sahiptir.

2.2 Azerbaycan Müzik Tarihine Genel Bakış

Genel olarak müzik günümüzde farklı insanlar tarafından farklı şekilde tanımlanmaktadır. Otto'ya göre, "Dünyanın ya da evrenin oluşumunun başlangıcında sessizlik olduğu varsayılabilir. Sessizlik vardı, çünkü hareket yoktu. Dolayısıyla, havayı harekete geçirebilecek bir titreşim de yoktu. Dünya nasıl yaratılmış olursa olsun, bu yaratılışa, hareket eşlik etmiş olmalıdır. Müziğin ilkel toplumlar için, çoğunlukla yaşam ve ölümü gösteren büyü bir etki taşıması belki de bundandır. Müzik, türlü biçimleriyle, tarih boyunca soyut anlamını yitirmemiştir (Otto, 1999). Enrico'ya göre de asırlar boyu sürüp giden müzik düşüncesinin tümü kaçınılmaz olarak bir taraftan geniş anlamıyla müzik tarihinin kendisiyle, diğer taraftan kimi biçimlerde müziği ilgi nesnesi haline getirmiş olan diğer disiplinlerle iç içe geçmiştir (Enrico, 2006).

Azerbaycan kendi özgün müzikleri, kültür ve çok eski tarihe dayalı farklı adetleri olmakla birlikte kendi ulusal zemini üzerinde gelişmiştir. Aynı zamanda Azerbaycan müziği öncü medeniyetlerin geleneklerinden de etkilenmiş ve modern seviyede içerik olarak daha da zenginleşmiştir. Genel olarak Azerbaycan müziği Halk müziği, Âşık (Ozan), Muğam, Klasik müzik ve Modern müzik çeşitlerini kendinde barındırmaktadır. Müzik kültürünün gelişmesiyle yaranan modern müzik çeşitleri Azerbaycan müziğine ait olan diğer türlerden ayrı değerlendirilmektedir (Aleksperov, 2011).

Muğam, Orta ve Orta Doğu'nun en eski müziğinden olduğu için insanların hep dikkatini çekmiştir. Müziğin ana türlerinden biri olan Muğam araştırmalarına Ortaçağ'da başlanmış ve bugüne kadar devam etmektedir. Eski köklere sahip olan Muğam, tarih boyunca Yakın ve Orta Doğu'nun ilgi alanı içerisinde olmuştur (Axundov, 2015).

Muğam eski zamanlardan beri müzikçilerin, edebiyatçıların, filozofların, tarihçilerin odak noktasında olmuş, onun sırlarını, tarihini ve kökünü araştırmak için birçok araştırmalar yapılmış ve hâlâ da yapılmaktadır (Mansurov, 2011). Azerbaycan'ın dahi bestecisi Üzeyir Hacıbeyli'ye göre Muğam, çok eski zamanlardan beri Doğu'nun, özellikle de Azerbaycan'ın klasik müzik örneği gibi tanınmıştır (Hacıbeyov, 1985). Akademik Bünyadov Muğam'ın varoluş tarihi ve nerede yaranmasıyla ilgili kendi kitabında

yazarken, bunu belirlemenin çok zor ve disiplinli bir iş olduğunu vurgulamaktadır. Aynı zamanda, Muğam'ı yalnızca belirli bir ülkeye ait etmenin diğer doğu ülkelerine haksızlık etmek olduğunu da belirtmektedir (Bünyadov, 1993).

Âşık müziği, Muğamlar üzerine kurulmuş olan Azerbaycan müziğidir. Âşık müziği, Âşık edebiyatından türemiş tarihi çok eskilere dayanan müzik türlerinden biridir. Azerbaycan'da âşık geleneklerinin yaşı yüz yıllarla ölçülmektedir. Âşık müziği, kendi başlangıcını görkemli edebi abidesi olan "Kitab-ı Dede Korkut"tan almaktadır. Ozanlar, Türk dilinin daha geniş bir ifadeyle Türk ruhunun koruyucuları, Oğuz-Türk boyları arasında özel manevi nüfuz sahibiydiler. Bunlardan enönemlileri, ünlü ozanlar Dede Korkut, Dede Abbas, Dede Yedigâr, Dede Kasım ve Dede Kerem'dir. Ozanların XVII yüzyılda tarih sahnesinden gitmeleri çeşitli nedenlerden tünemiştir. İslam'ın, onun millî ideolojisinin Türk, Oğuzlar arasında yaygın olarak tebliği, Arap dilinin, edebiyatının ve genel olarak İslam değerlerine yönelik kültürünün üstün konuma çıkarılması ozan sanatının temel esasını ortadan çıkarmakta ve kaçınılmaz şekilde Türkçülük taşıyıcısı olan ozanları cemiyetten hariç duruma sokmaktaydı. Bazı anlamda saygıdeğer üstat ozan Dede Yedigâr ve genç âşık Dirili Kurbanı arasında XVI.yy Gence'de düzenlenmiş yarışın aşğın galibiyetiyle sona ermesini kendine «dönem nişanı», değişen çağın sembolü olarak kabul edilebilir (Bağırova, 2009).

Âşık sanatı X-XII yüzyıllarda oluşmaya başlamıştır. Âşık sanat küçük bir tiyatrodur; burada müzik, saz ve şair-âşık bütünleşmektedir. Âşık sanatına eski epik destanlar, halkın özgürlüğünü, kahramanlığını, dostluğu, sevgiyi tasvir eden şarkılar içermektedir.

2.3 Azerbaycan'da Genel Eğitim

“Eğitim edegenliklerini kılavuzlamada ve uygulamaları değerlendirmede temel alınan değerler bütünü ve sayılıtlar dizgesi; süreç olarak ise, bu değerler ve sayılıtların eleştirel bir biçimde sürekli inceleyerek eğitimde ‘tüme’ ulaşma uğraşıdır” (Ertürk, 1998; 11). Eğitim, kişiliğin gelişmesine yardım eden ve onu temel alan, bireyi yetişkin yaşama

hazırlayan, gerekli bilgi, beceri, tutum ve davranışlar elde etmesine yarayan bir süreçtir (Tezcan, 1991; Gül, 2004).

Tanilli, eğitimi ve yetiştirilecek bireyi şöyle tanımlamaktadır: "Bireyin aklını, duygularını, davranışlarını geliştirmek onları insansal hedeflere yöneltmektir. Çocuktan sadece yargılaması yerinde, zeki bir insan olmasını sağlamak değil, doğuştan gelen bütün yetenekleri açılıp serpilmiş yeni yetenekler kazanmış, karşılaştığı yeni durumlara uyum sağlayabilen, kendini değiştirmesini bilen dengeli bir kişilik geliştirmektir" (Tanilli, 1988;11).

"Eğitim genel anlamda bireyde davranış değiştirme sürecidir" (Çuhadar,2016; 220). Diğer bir deyişle, eğitim sürecinden geçen kişinin davranışlarında bir değişme olması beklenmektedir. Varış, eğitim yoluyla kişinin amaçları, bilgileri, davranışları, tavırları ve ahlak ölçülerinin değiştiğini ifade etmektedir (Varış, 1986).

Eğitim programı, bireyin okulun rehberliği altında edindiği deneyimler ya da okulun öğretim programında yer alan dersler şeklinde gittikçe daralan bir alan içinde tanımlanmaktadır (Varış, 1996). Eğitim programının değerlendirilmesinde, programın etkililiği hakkında yargıda bulunulması, aksaklıkların programın hangi öge ve öğelerinden kaynaklandığının belirlenmesi ve ihtiyaç duyulan düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (Erden, 1998).

Öğretim programlarının uyarlanabilir ve esnek olması her öğrencinin diğerinden farklı olduğunu kabul etmesi, öğrencinin dengeli gelişmesi için kendi çabalarına ek bir güç katarak yardım edilmesi bakımından önem arz etmektedir (Çilden, 2001).

Genel eğitim alanındaki faaliyetler, Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası, Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Kanunu, ilgili kararlar ve emirler, Azerbaycan Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı düzenlemeleri ve diğer normatif belgeler uyarınca yapılmaktadır. Genel eğitim sisteminde şeffaflık ve demokratik yönetim, yerel eğitim otoritelerinin bağımsızlığı, genel eğitim kurumları, eğitim ve öğretim merkezlerinde eğitim kalitesi için yaratıcı ve inisiyatif bir ortam oluşturulması ve yürütme disiplini ve sorumluluk kültürü kilit öncelik özelliği taşımaktadır.

Pedagojik sürecin genel eğitim kurumlarında etkili öğretmen-öğrenci işbirliğine dönüştürülmesi, ileri uygulama örneklerinin tanıtılması, yeniliklere

destek, genel eğitim altyapısının iyileştirilmesi ve eğitim kurumlarının öğretim materyali tabanının güçlendirilmesi her zaman dikkat odağında olmaktadır. Modern çağın gereklerine uygun olarak, "bellek" okulundan "düşünme" okuluna geçiş, kişilik eğitimi, genel eğitim kalitesinin iyileştirilmesi, ilerici dünya uygulamalarına dayalı müfredatların hazırlanması ve etkin kullanımı, okul müdürlerinin mesleki seviyelerinin artırılması, genel eğitim sisteminin en önemli görevlerinden olmaktadır.

XXI. yy eğitim yüzyılı olarak okulların mahiyet ve içeriğinin düşünce düzleminde kurulması gerektirmektedir. Son dönemin araştırmalarında bu konuya özel önem verilmektedir. Fikri faaliyetin eğitim için önemli olması, onun önde gelen kalite olarak dikkate alınması daha kabarık belirtilmektedir. Eğitimecilere göre, "eğitim malzemeleri o kadar gerekli değildir, önemli olan bu malzemelerin, fikri faaliyet için ne derecede yararlı olması ve tefekkür yönünde fenlere nasıl dönüşmesidir. Hangi malzemenin tam olarak düşünme etkinliği için içeriğe dâhil edilmesidir" (Balayeva, 2012; 8). "Aynı zamanda eğitim alanında beceriler ve deneyim elde edildikten sonra diğer devlet kurumları için de personel seçimine ilişkin tedbirler uygulanması tasarlanmıştır" (Ahmedov, 2010; 683).

Hayat, kendi başına sürekli bir öğrenim sürecidir; ancak her insanın, teknik ve sosyal değişime ayak uydurabilmek, kendi çevresine şartlar altında meydana gelen değişiklikler karşısında hazır olabilmek ve bireysel gelişimi bakımından bütün yeteneklerini harekete geçirebilmek amaçlı bir öğrenim görmesi için oluşturulacak fırsatlara ihtiyacı vardır. Hayat boyunca eğitim hem kasıtlı, hem de rastgele öğrenme yaşantılarını kapsamaktadır (Güleç, Çelik ve Demirhan, 2012).

Eğitimde düşük gelirli ailelerin okullar ve eğitim arasındaki bağlantıları da Devlet tarafından belirlenmeli ve bununla bağlı bazı adımlar atılmalıdır. Bu adımlar eğitimin genel prensiplerine uygun olarak yapılmaktadır (Fitzpatrick, 2006; Tierney, 2013; Doyle, 2014; Slater, 2015).

Azerbaycan'da genel eğitimle ilgili devlet bazı standartlar belirlemektedir. Bu standartlar da kendini eğitimin amaçlarında göstermektedir. Azerbaycan Eğitiminin amaçları "Eğitim hakkında" Azerbaycan Cumhuriyeti yasasında daha geniş ve anlaşılır bir biçimde verilmektedir:

“Azerbaycan devletine karşı sorumluluklarının bilincinde olan, ulusal geleneklere ve demokrasinin prensiplerine, demokrasinin prensiplerine, insan haklarına ve özgürlüklerine saygılı, vatanseverlik ve ideolojiye saygı duyan bağımsız ve yaratıcı düşünen vatandaşları ve kişilikleri eğitmek;

Teorik ve pratik bilgiye sahip, ulusal-ahlaki ve evrensel değerleri koruyabilen ve geliştirebilen, girişimleri ve yenilikleri değerlendirebilen, modern fikirli ve rekabetçi profesyoneller hazırlamak;

Sistematiik bilgi, beceri ve alışkanlıklar ile niteliklerin sürekli iyileştirilmesi, öğrencileri kamu hayatı ve etkin iş gücü aktivitesi için hazırlar.” (Azerbaycan Cumhuriyeti yasası,2009).

Azerbaycan okullarında genel eğitim 2012 yılından itibaren 12 yıla yükseltilmiş, birçok yeni yenilikler getirilmiştir. Bu değişikliklerin tümü genel eğitimin devlet standartlarında gösterilmektedir.

Azerbaycan ilkokullarında eğitim süresi 4 yıl, genel ortaöğretim süresi 5 yıl, tam ortaöğretim süresi ise 3 yıl olarak belirlenmektedir. Ayrıca tüm bu sınıflarda öğrencilerin hedef konulan kazanımları da eğitimin devlet standartları projesinde gösterilmektedir (Genel Eğitimin Devlet Standartları ve Programları, 2011).

Azerbaycan eğitim sisteminde genel olarak 2 tip okul bulunmaktadır. Bunlardan biri öğrencilerin 12 yıl boyunca eğitim gördüğü okullar, ikincisi ise orta genel ortaöğretim sürelerini doldurduktan sonra seçebilecekleri meslek öğretim okullarıdır. Meslek okulları birçok alanda öğrencilere belirli eğitimler vermektedir. Bu eğitimlerin süreleri genel olarak 4 yıl olsa da, öğrencinin seçtiği alana ve okula göre farklılık göstermektedir (Millî Eğitim Sınıflandırılması, 2014).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. AZERBAYCAN İLKOKULLARINDA MÜZİK PROGRAMI

Müzik, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin şüphesiz en değerli kültürlerinden biridir. Öğrencilerin eğitim hayatında da önemli bir yerde olan müzik eğitimi, devlet standartlarında öğrencilere öğretilmektedir.

3.1 Müzik programındaki süreç

Genel olarak müzik eğitimi farklı anlamlarda yorumlanmaktadır:

Müzik eğitimi, pek çok öğretim alanı tarafından çevrelenen bir eğitim-öğretim alanı, müziğin öğrenildiği ve öğretildiği bir çalışma alanıdır.

Müzik eğitimi, temelde, bir müzikal davranış kazandırma veya bir müziksel davranış değişikliği oluşturma, bir müziksel davranış geliştirme sürecidir. Bu süreçte daha çok, eğitim gören bireyin kendi müziksel yaşantısı temel alınır, bu temelden yola çıkılarak belirli amaçlar doğrultusunda planlı, düzenli ve yöntemli bir yol izlenir ve bu yolla belirli hedeflere erişilir (Uçan, 1997).

Genellikle müzik eğitimi okul müfredatındaki yerini korunmakta ve ona bağlı olarak işlenmektedir. Müfredat standartlarının oluşturulması okullarda müziğin temel bir çalışma konusu olma stratejisinin bir parçası olmaktadır (Benedict, 2006; Koza, 2010; Mark, 1995).

Azerbaycan ilkokullarında verilen eğitim, müzik açısından da öğrencinin eğitim hayatı boyunca önemli yer kapsamaktadır. İlkokul 2. sınıfta dağıtılmaya başlanılan müzik kitaplarından ilave olarak öğretmenlerin öğrencilere verdiği ek dersler vs. onların eğitim hayatlarına olumlu yönde etkiler etmektedir.

Azerbaycan'da tam ortaöğrenime kadar işlenen müzik dersi hem ilkokul, hem de ortaokullarda haftalık birer saat olarak işlenmektedir. Ayrıca, 1. sınıfta öğrencilere müzik kitabı dağıtımı yapılmamaktadır. Bunun da sebebi öğrencilerin 1. sınıfta işlediği derslerin ağırlığını ve stresini müzik dersinde atabilmeleri ve okul hayatına adapte olmaları olarak tanımlanmaktadır.

Azerbaycan'da müzik dersi üniversitelerde işlenmemektedir. Sadece konservatuarlarda belirli müzik bölümlerine uygun olarak öğrenciler müzik dersi görmektedir. Azerbaycan'da üniversite hafta içi 5 gün olduğundan

dolayı, m zık dersi saatleri öğretmene,  niversiteye hatta bazen öğrenciye göre bile farklılık gösterebilmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YÖNTEM

Araştırmacı problemi çözmek için izleyeceği yolu ve kullanacağı teknikleri ayrıntıları ile belirlemek zorundadır (Karasar, 2009). Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın evreni ve örnekleme ve verilerin analizinde kullanılan yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

4.1. Yöntem

Araştırma, nitel araştırma yöntemine göre yapılmıştır. Nitel araştırma, gözlem görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

4.2. Evren –Örneklem

Araştırmanın evrenini Azerbaycan ile Türkiye’deki ilkokullarda okutulan müzik ders kitapları, örneklemini ise amaçlı örneklem yöntemi ile belirlenmiş (Azerbaycan ile Türkiye’deki ilkokullarda okutulan) 2, 3. ve 4. sınıf müzik ders kitapları oluşturmaktadır. 1. sınıflara ait ders kitapları her iki ülkede bulunmadığından bu sınıfa ait kitaplar çalışma dışında kalmıştır.

4.3. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın verileri doküman incelemesi yöntemi ile toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin derinlemesine incelenmesini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 201

4.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde birbirine benzeyen veriler, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek okuyucuların bunları anlayabilecekleri bir biçimde düzenlenip yorumlanır (Yıldırım, Şimşek (2013).

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BULGULAR

Elde edilen bulgular, sınıf seviyesinde ve Azerbaycan ile Türkiye müzik eğitimi programlarındaki kazanımlar sıralanıp karşılaştırılarak verilmiştir.

5.1. Azerbaycan ve Türk ilkokullarında okutulan müzik kitaplarındaki ortak kategoriler

Hem Azerbaycan İlkokullarındaki müzik kitaplarında, hem de Türk İlkokul müzik kitaplarında kullanılan ortak temalar fazlalık teşkil etmektedir. Bu kategoriler içerdiği şarkı ve verdiği kazanımlar açısından farklılıklar teşkil etse de, genel olarak parçalar aynı düzeyde kullanılmıştır. Azerbaycan ve Türk ilkokullarında okutulan müzik kitaplarında kullanılan ortak kategoriler şunlardır: Okul ile ilgili şarkılar, öğretici şarkılar,

Okul ile İlgili Şarkıları

Okul ile ilgili şarkılar her iki ülkenin sadece 2. sınıf müzik kitabında kullanılmaktadır.

Tablo 5. 1. Azerbaycan ilkokullarında okutulan müzik kitaplarındaki okul ile ilgili şarkılar

Sınıf	Parça Adı	Amaç/Kazanım	İçeriği
2	Azerbaycan – Ana Vatanım!	Müzik eserlerinde farklı olayların yansımaları, o eserlerin remzi anlam taşımasını anlamak, aynı zamanda onların duygusal içeriğini belirlemek.	Kitabın ilk konusunda Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Devlet Marşı'nın bestecisi ve şairi kısa olarak tanıtılmakta ve onun tarihçesi hakkında kısa bilgi verilmektedir. Aynı zamanda müzik sözlüğü için <i>besteci</i> , <i>şair</i> ve <i>müzik eseri</i> terminlerinin kısa

			açıklaması da Müzik Sözlüğü kısmına eklenmiştir.
2	İkincileriz Biz	Öğrencileri ilk ders haftasında yeni ders yılına motive etmek.	4 kıtadan oluşan “İkincileriz Biz” şarkısı öğrencilerin okuldaki ikinci yılında onlara kısa bir özet geçen parça özelliği taşımaktadır. Şarkının ritmik olması motivasyon, yaratıcı uygulama konusunda öğrencilerin analiz edilmesinde öğretmenlere kolaylık sağlamaktadır.

Azerbaycan ilkokullarında müzik eğitiminde kullanılan müzik kitaplarının 2. sınıfta dağıtımına başlandığı için bu ilk konu ve ilk ders öğrenciler için büyük önem taşımaktadır. Öğrencileri ders yılına motive etmek için birebir olan bu ders konusu ve müzik parçası rengârenk resimlerle de süslenilmiştir. İlk sayfada konu başlığı altında kullanılan resimde Azerbaycan’ın millî manevi sembolleri - Tar, Kamançe, Kız Kulesi, Hazar Denizi ve Azerbaycan millî giysisi içerisinde kız tasvir edilmektedir. Aynı zamanda Azerbaycan’ın devlet marşının bestecisi ve şairinin de fotoğrafına yer verilmiştir.

İkinci sayfada, İkincileriz Biz şarkısının hemen üstünde verilen görsel, öğrencilere sınıf ortamını öğretmeyi amaçlamaktadır. Görselde sınıfta tahtaya çizilmiş notaları, öğrencilere anlatan öğretmen ve onları dikkatle dinleyen öğrenciler tasvir edilmektedir.

Tablo 5. 2. Türkiye’deki ilkokullarda okutulan müzik kitaplarındaki okul ile ilgili şarkılar

Sınıf	Parçanın adı	Amaç/Kazanım	İçeriği
2	Yaşasın Okulumuz	Şarkıları birlikte seslendirerek ritim çalışmalarına hazırlık yapmak.	“Yaşasın Okulumuz” şarkısı ilk yılında olan öğrencinin duygu ve düşüncelerini anlatmaktadır.
2	Sen Varsın Hep Öğretmenim	Belirli gün ve haftalarla ilgili şarkıları seslendirmek.	“Sen Varsın Hep Öğretmenim” şarkısı her yıl 24 Kasım’da kutlanan öğretmenler gününün anlam ve önemine ithaf edilmiş şarkı olma özelliğini taşımaktadır.

Müziğin esas konularından olan ritim, “Yaşasın Okulumuz” şarkısıyla öğretmeye başlanılmaktadır. Vücut hareketleriyle ritim oluşturarak şarkıya eşlik ederek öğrenciler ritim çalışması yapmaktadır. Şarkı aynı zamanda okul hayatını tasvir eden resimle desteklenmektedir.

“Sen Varsın Hep Öğretmenim” şarkısı öğretmenlerim hayatımızdaki rolünü anlatan şarkılardan biridir. 24 Kasım Öğretmenler Günü’ne ithaf edilen şarkıda sınıf ortamında öğretmenler ve öğrenciler tasvir edilmektedir.

Azerbaycan’da ilkokul 2. sınıf müzik kitabındaki okul ile ilgili şarkılar öğrencileri yeni ders yılına motive etmeyi amaçlarken Türkiye’deki 2. sınıf müzik kitabında kullanılan okul ile ilgili şarkılar ritim çalışmalarına öğrencileri hazırlamayı amaçlamaktadır. Bir diğer şarkı ise, öğretmenler gününe ithaf edilmekte ve öğretmen sevgisi anlatılmaktadır.

Öğretici şarkılar

Öğretici şarkılar Azerbaycan'daki ilkokul müzik kitaplarında 2. 3. ve 4. sınıflarda, Türkiye'deki ilkokul müzik kitaplarında ise 2. ve 3. sınıf müzik kitaplarında bulunmaktadır.

Tablo 5. 3. Azerbaycan İlkokullarında okutulan müzik ders kitaplarındaki öğretici şarkılar

Sınıf	Parçanın adı	Kazanımlar	İçeriği
2	Spor	Öğrencileri fiziksel aktiviteye teşvik etmek.	‘Spor’ adlı parça 2 kıtadan oluşmaktadır ve öğrencileri spora, sağlıklı yaşama teşvik etmekle beraber hem de bu konuda öğretmenlerin de yardımıyla sağlıklı yaşam hakkında bilgi edinmektedirler.
2	Temizlik	Hijyenik ve sağlıklı yaşama teşvik.	Temizlik iki arkadaşın arasında geçen diyalogla öğrencilere hijyen kurallarının önemini anlatmayı amaçlayan bir parçadır. “Arkadaşına bir çocuk, Söyledi: Aynaya bak! Kirlidir yanakların, Ellerin parmakların.”
2	Şarkı ve senfoni	Şarkı ve senfoniye ilişkilendirmek, senfoninin konusuna fikir belirtmek.	Öğrencilerle şarkı ve senfoni anlayışını çözmeyi amaçlayan konu müzik terimleriyle zengin

			olduğu için sadece öğretmenlerin kısa şekilde anlatımından ibarettir. Öğrencilerin daha iyi kavraması için birkaç örneği de konuda belirtilmektedir. Müzik sözlüğündeysen <i>orkestra şefi</i>, <i>orkestra</i> ve <i>senfoni</i> anlayışlarının izahı verilmektedir.
2	Tonlama	Tonlama ve melodi hakkında bilgiyi sağlamlaştırmak.	Farklı tonlamayı bir birinden ayırt etmeyi, melodilerin duygusal içeriğini öğretmeyi amaçlayan konu ‘Tonlama’ adlı bir şiirle desteklenmektedir. ‘Tonlama’ şiirinde <i>tonlamada</i> birleşen parçalardan olan ‘dinamik’, ‘tını’, ‘melodi’ terimlerinin de adı geçmektedir.
3	Tembel	Çocuklarda yaranan kötü alışkanlıkları önlemek.	“Tembel” parçası öğrencilere görevlerin yerine getirilmesinin önemli olduğunu anlatmayı amaçlayan

			şarkılardan biridir. Tembel çocuğun simasında kötü alışkanlıkların nelere sebep olduğunu eğlenceli bir dille anlatmaktadır.
3	Dilara	Müzik eseri örneğinde ikibölümlüğü anlamak.	İkibölümlü şarkıların öğrencilere öğretilmesinde örnek olarak verilen “Dilara” şarkısı, kaba davranışların ve alaycı sözlerin yanlışlığını da öğrencilere aktarmaktadır.
4	“Laçını”	Aşık müziği hakkında bilgileri sade şekilde anlatmak.	“Laçını” şarkısı Azerbaycan ozan şarkısıdır. Kendinde ozan müziğinin özelliklerini taşıyan şarkı, dürüst, mert, doğru insan olmak duygularını öğrencilere aşılamaktadır.
4	Öğrencilerin Sulh hakkında Şarkısı	Dünya bestecilerinin eserlerinin Azerbaycan halk müziği örneklerindeki kullanılması.	Dünya üzerinde sulhün korunması ve sağlanmasının önemini anlatan şarkıda savaş kötülenmekte ve

			savaşın getirdiği yıkıcı etkilerden bahsedilmektedir.
--	--	--	---

Öğretici şarkılar kategorisindeki ilk şarkı olan ‘Spor’ şarkısı hem de müzik açısından öğrencilere marş temposunda olan bir şarkının karakteristik özelliklerini aktarmaktadır. Aynı sayfada “**İlginçtir**” başlığı ile verilmiş olan Azerbaycan radyosu ve Müslim Makomayev’in radyo marşı hakkında bilgisine eşlik eden Müslim Makomayev’in portresi de bulunmaktadır. İllüstrasyon açısından zengin olan sayfada hem de “Spor” parçasının hemen sağ kısmında spor yapan çocuklar tasvir edilmektedir. Son olarak sayfanın en altında **Müzik alfabesi** başlığı ile *ikilik nota* ve *ikilik sus* terimlerinin anlamları açıklanmıştır.

Öğretici şarkılardan bir diğeri olan ‘Temizlik’ şarkısı diğer bir öğretici şarkı kategorisine ait olan “Spor” şarkısı gibi sağlıklı bir yaşamı hedef almaktadır. Aynı sayfada *opera* anlayışı “*Şarkı ve Opera*” metninde çocuk opera şarkısı olan ‘Tık-Tık Hanım’ üzerinden açıklanmaktadır. Konunun sağ tarafındaysa genel olarak tüm Azerbaycan’ın tanıdığı ‘Tık-Tık Hanım’ın illüstrasyonu eklenmiştir. “Müzik alfabesi” kısmındaysa si ve mi notasının nota portresindeki yeri ve sıralaması verilmektedir.

“Şarkı ve Senfoni” konusuna ait olan “müzik sözlüğü” bölümünde senfoni teriminin sadece açıklaması verilmektedir. Burada esas amaç öğrencilere gelecek yıllarda geniş anlatacakları *senfoni* terimi ve anlayışını zorlanmadan öğretmektir. Bu yüzden şimdilik kitapta sadece terim olarak yer verilmiştir. “Müzik Alfabesi” bölümünde bu sefer “Fa” notası ve onun portredeki yeri gösterilmektedir.

Büyük alman bestecisi Ludwig Van Beethoven’in portresi eşliğinde ‘Bu ilginçtir’ bölümünde Beethoven’in meşhur senfonisinden bahsedilmektedir.

Son olarak sayfanın en altında müzik enstrümanlarından bir kaçının resmi gösterilmektedir.

Tonlamanın 7 farklı elementi olduğu gibi “Altın Başak” çiçeğinin de bir birine benzeyen 7 taç yaprağı vardır. “Altın Başak” çiçeği resminin her taç

yaprağına tonlamanın 7 elementi yazılmakta ve her bir element de açıklayıcı görsellerle verilmektedir.

Genel olarak ‘Öğretici şarkılar’ başlığında birleştirdiğimiz parça ve konular öğrencilere müzik üzerinden belirli alışkanlıklar aşılama, yeni bilgiler öğretmeye yönelik bir kategoridir. Yeni bilgiler öğretmenin, bunu öğrenciler için kalıcı hale getirmenin en iyi yolu müziktir ve 2. Sınıf müzik kitabında da bu yöntem uygulanmaktadır.

Konu XX yy Azerbaycan bestecilik okulunun büyük üyelerinden Kara Karayev ve Fikret Emirov’un programlı çocuk müzik eserlerinin benzer ve farklı kısımlarını araştırmayı amaçlamaktadır. İlk olarak Kara karayev ve Fikret Emirov’un programlı eserlerinden konuşularak konunun mahiyeti öğrencilere aktarılmaktadır. Kara Karayev’in “Yedi güzel”, “Yıldırım yollarla” baletlerinin adları çekilmekle, müzik biyografisi hakkında da küçük bir bilgi verilmektedir.

Fikret Emirov da aynı şekilde konuda adı geçen ve küçük bir bilgi verilen bestecidir. Onun “Sevil” operası, “Bin bir gece” baleti ve “12 miniatür” programlı seri eserinin adları çekilmektedir. Ayrıca çocuk müziğinin de büyük bestecilerinden olan Fikret Emirov’un 9. sayfada çocuklar için bestelediği “12 miniatür” eserinden “Marş” pyesi öğrencilere kısaca anlatılmaktadır. Azerbaycan’ın klasik “Rast” makamından da kullandığı bu eseri öğretmen, öğrencilere dinletmektedir.

“Tembel” şarkısında görevlerini sürekli erteleyen ve hiç bir iş yapmayan çocuğun resmi verilmektedir. Ayrıca *Müzik Sözlüğünde* Enstrümental müzik, Programlı eser ve Miniyatür terimlerinin açıklaması verilmektedir.

Müzikte iki bölümlülüğü kısa bir şekilde açıklamakla başlayan konu “Dilara” şarkısıyla bu anlayışın daha açık olması için okutulmaktadır. Aynı zamanda konuda *Müzik sözlüğü* başlığıyla müzik aralığı meselesi de öğrencilere açıklanmaktadır.

Tablo 5. 4. Türk İlkokul Müzik Kitaplarında okutulan Öğretici Şarkılar

Sınıf	Parçanın adı	Amaç/kazanım	İçeriği
2	Kızılay	Belirli gün ve haftalarla ilgili şarkıları	“Kızılay” parçası, 29 Ekim-4 Kasım tarihleri arasında

		seslendirmek.	kutlanan Kızılay haftasına ithaf edilerek, yardımlaşmanın, hoşgörünün ve iyi niyetin önemini anlatmaktadır.
2	Eski Dostlar	Geleneksel müzik türlerimizi tanımak.	“Eski Dostlar” şarkısı hayat boyunca insanlarda önemli yere sahip olan dostların, dostlukların eskimesi ve kaybedilen bazı değerlerden bahsedilmektedir. Böylece arkadaşlığın, dostluğun önemi de bir nevi şarkıda anlatılmaktadır.
2	Yerli Malı	Belirli gün ve haftalarla ilgili şarkıları seslendirmek.	“Yerli Malı” parçası, 12-18 Aralık tarihleri arasında kutlanan Tutum, Yatırım ve Türk Malları Haftası hakkında öğrencilerde belirli görüşlerin ve fikirlerin yaranmasını amaçlamaktadır. Yerli malı tüketmenin, kendi toprağının mahsullerinin önemini anlatan parça aynı zamanda tüm bunların

			çok çalışmakla olacağını vurgulamaktadır.
2	Yurdumda	Vücut hareketleriyle şarkıyı seslendirmek.	“Yurdumda” şarkısı tabiatın doğal güzellikleri olan ağaçları koruma, onlara sahip çıkma duygularını aşılmasını, herhangi bir zarar verici hareketlerin kısıtlanmasını amaçlamaktadır. Ağaçların kesilmesinin doğaya, insanlara ve hayvanlara verdiği zararlardan bahsedilmektedir.
2	Birsin Allah’ım	Millî, dinî ve manevi günlerle ilgili şarkıları dinlemek.	Dini konuda olan “Birsin Allah’ım” şarkısı, İslam medeniyetine uygun olarak Allah’ın yüceliğini ve tekliğini anlatmaktadır.
2	Temizlik	Öyküyü canlandırırken sesimizi ve farklı materyalleri kullanmak.	“Temizlik” şarkısı temizliğin önemini, okulumuzu, evimizi, doğayı ve sokakları daha temiz tutmanın önemini anlatmaktadır.

			Temizlik görevlerini öğrencilere öğreten şarkı yapmaları gereken küçük işlerle bile neleri başarabileceklerini konu almaktadır.
3	Mutluluğu Yakala	Müzikleri uygun hız ve gürlükte seslendirme, müziklere oluşturduğumuz ritim çalgısıyla eşlik etme.	“Mutluluğu Yakala” şarkısı öğrencilere paylaşmanın önemini aktarmaktadır. Aç bir kedi, köpek gördüğünde yemek vermenin, fidan dikmenin, arkadaşlarla paylaşımın daha fazla sevgi getirdiği ve sevgiyi yaydığından bahsedilmektedir.
3	Çalgılar	Çalınış şekillerine göre çalgıları tanıma.	“Çalgılar” şarkısı müzik aletlerini tanıma ve çıkardığı sesleri taklit etme konusunu ele almaktadır. Bu sayede müzikal bilgilerinin seviyesi ölçülmekte, aynı zamanda seslere kulak alışkanlıkları yaranmaktadır.
3	Orman Olur	Belirli gün ve haftalarla ilgili müzikleri anlamına	“Orman Olur” parçası, öğrencilerde doğanın güzelliğini koruma ve

		uygun söyleme.	bu yönde ona destek çıkma düşüncesini şekillendirmektedir.
3	Biricik Öğretmenim	Belirli gün ve haftalarla ilgili müzikleri anlamına uygun söyleme.	“Biricik Öğretmenim” parçası, öğretmenlerin, öğrencilerin hayatında tuttuğu yeri aktarmaktadır.

Belirli gün ve haftalarla ilgili şarkılardan biri olan “Kızılay” parçası öğrencilere manevi değerlerin aşılmasında büyük rol oynamaktadır. Aynı zamanda Kızılay çadırlarının, yardım paketlerinin görsel tasvirinin kullanıldığı şarkıda birçok öğretici noktaya da değinmektedir.

Müziğin ve özellikle de Türk müziğinin geniş yelpazelerini öğrencilere aktaran konu, “Eski Dostlar” parçasıyla Türk sanat müziği hakkında belirli düşüncelerin ve kulak alışkanlığının yaranmasını amaçlamaktadır. Bu sayede öğrencilerin müzik bilgilerinin daha da genişlemesine olanak sağlamaktadır.

“Yerli Malı” parçasında Türkiye’nin meşhur illerinin lezzetli meyvelerinin ismi çekilmektedir. Her kıtada adı geçen meyve, sebze ve s.in önünde aynı şekilde görseli de gösterilmektedir.

“Yurdumda” parçası vermek istediği mesajla birlikte, öğrencilerde bu mesajların hareketlerle tasvirini konu almaktadır. Vücut hareketleriyle seslendirilen bu şarkı, belirli figürlerin gösterilmesiyle hayata geçmekte, bu sayede şarkının farklı yollar ve usullerle seslendirilmesini geliştirmektedir.

“Birsin Allah’ım” şarkısı cami resmiyle desteklenmektedir.

“Temizlik” şarkısı farklı materyaller kullanılarak seslendirilmektedir.

Rüzgâr sesinin öğrenciler tarafından taklit edilmesi, yerdeki yaprakların süpürülmesi zamanı çıkan sesi, çöp kapaklarını açılıp kapanma sesleri ve s. kâğıtlar, su şişeleri gibi materyallerle canlandırılmaktadır. Bu sayede öğrencilerin hayal gücünün daha da genişlemesine olanak sağlamaktadır.

Müzikte doğru hız ve gürültüde şarkıyı seslendirme gibi alışkanlıkların edinmesi için “Mutluluğu Yakala” parçası öğrencilerin kendi el becerileriyle hazırladıkları ritim araçları ile birlikte seslendirilmektedir. Şarkının koro

şeklinde söylenmesi aynı zamanda aynı anda şarkı söyleme becerilerinin gelişmesine olanak sağlamaktadır. Şarkının verdiği sosyal mesaj ise yardımseverlik, paylaşım, doğayı koruma, hayvanları sevmeye gibi birçok öğretici mesajı kendinde barındırmaktadır.

“Çalgılar” parçası müzik aletlerinin özelliklerine göre sınıflandırılması için şarkıda ismi geçen enstrümanların belirtildiği üzere seslerin taklidi ve müzik aletlerinin görsel açıdan tanınması yönünde öğrencileri eğitmektedir. Şarkıda adı geçen çalgıların çıkardığı seslerin taklit edilmesi ise öğrencilerde müzik enstrümanlarına kulak alışkanlığı için zemin yaratmaktadır.

“Orman olur” şarkısı, bir tohum ekmenin, küçük bir emeğin nelere mal olduğunu anlatmakta, aynı zamanda öğretmenler tarafından doğayı koruma adına yapabilecekleri herhangi şeyleri öğrencilere “Orman Olur” parçası vasıtasıyla aktarmaktadır.

Öğrencilerin hayatlarında büyük rol oynayan öğretmenleri, öğrencilerin gözünden anlatan “Biricik Öğretmenim” şarkısında bu güne kadar başardıkları birçok şeyin öğretmenler sayesinde olduğu anlatılmaktadır. Bu açıdan parça, öğretici özellik taşımakla birlikte öğretmenlere ve okula karşı sevgi duygusu da aşlamaktadır.

Öğretici şarkılar kazandırdığı kazanımlar açısından her iki ülkede aynı amaca odaklanmaktadır: Öğrencileri günlük hayatları doğrultusunda daha iyi birey olarak yetiştirmek, doğru alışkanlıklar edinmelerinde rol oynamak. Tüm bunlar ders kitaplarında da belirtilen kazanımlar bölümünde gösterilmektedir. Azerbaycan ilköğretim müzik kitaplarında bu kazanımlardan ilave olarak Âşık müziği ve belirli müzik terimlerini öğretme üzerine yoğunlaşmıştır.

Vatan sevgisi ile ilgili şarkılar

Vatan sevgisi ile ilgili şarkılar her iki ülkeyi incelediğimiz tüm ilköğretim müzik kitaplarında verilmektedir.

Tablo 5. 5. Azerbaycan İlkokullarında okutulan müzik ders kitaplarındaki vatan sevgisi ile ilgili şarkılar

Sınıf	Parçanın adı	Konusu	İçeriği
2	Vatanım	Şarkının karakter ve ritm farklılıklarını göstermek, onun	‘Vatanım’ şarkısı öğrencilere vatan sevgisi aşılamayı

		(şarkının) ruh halini duymak.	amaçlayan vatan sevgisi ile ilgili şarkılardan biridir. Şarkıda sadece vatan sevgisi değil, onu korumak ve güzelleştirmekten de bahsedilmektedir.
2	Vatanımın Askeri	Müzikte tarihi olayları tanımlamaya yardımcı olan ifade araçlarını belirlemek,	Tarihi olayları müzikle, şarkılarla ilişkilendirmeyi öğretmeyi amaçlayan ‘Vatanımın Askeri’ şarkısında merkezde vatan için canından geçmeye hazır olan askerlerin vatan sevgisi durmaktadır.
3	Güzel Vatan	Öğrencilere vatan sevgisinin, Vatan’ın güzelliğini ve onu koruma içgüdüsünün aşılması	“Güzel vatan” şarkısı kendinde birçok amaç/kazanım barındıran parçalardan biridir. Vatan sevgisi, vatan güzelliklerine sahip çıkmak, onu korumak bunlardan başlıca olma özelliğini taşımaktadır.
3	Kalk Ayağa, Azərbaycan!	Müzik karakterlerinin yaratılmasında tonlamanın rolünü belirlemek.	Vatan sevgisi ile ilgili şarkılardan biri olan “Kalk Ayağa, Azərbaycan” şarkısı vatani müdafaa,

			düşmandan korunma duygusunda yazılmış parçalardandır. Aynı zamanda bu duyguların şarkıda ifade olunması tonlamanın müzik parçalarındaki önemini aktarmaya yardımcı olmaktadır.
3	Vatan Marşı	Azerbaycan halk şarkılarında varyasyonun rolü ve koroyla 2 sesli müziğin okunması.	“Vatan marşı” marş temposunda, 2 koro olmakla iki sesli okunan ve öğrencilere vatan sevgisini aşıl原因an şarkılardan biridir. İçeriği genel olarak vatani korumak, onun gelişimi için vatana hizmet ve s. ibaret olmaktadır.
3	Nahçıvan	Azerbaycan halk şarkılarıyla ilgili bilgi vermek, profesyonel ve halk müziği örneklerini ayırt etmek.	Azerbaycan’ın ayrılmaz parçası olan Nahçıvan Özerk Cumhuriyetine yazılan en meşhur şarkılardan biri olan “Nahçıvan” parçası bu güzel diyarın güzelliklerini tasvir etmekle vatan sevgisi duygusunu aşıl原因maktadır.
3	Azerbaycan	Azerbaycan aşık	“Azerbaycan” şarkısı

		müziğinin diğer müziktürlerinden farkını anlatmak, yerli ve yabancı müzikten ayırmak.	Azerbaycan'ın güzelliklerini, doğasını, tarihini müzik yoluyla anlatmakta, öğrencilerde vatansever bir neslin yetişmesi için nelere sahip olduklarını öğretmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca "Azerbaycan" şarkısı besteci şarkılarının Ozan müziğinden farkını etkili bir şekilde anlatmak için seçilmektedir.
4	Bizim Diyar	Profesyonel ve halk müziği örnekleri arasındaki benzer ve farklı kısımları belirlemek.	20. yy.ın dahi Rus besteci, akademik ve profesörü Dmitri Kabalevski'nin "Bizim Diyar" şarkısı sadece Rusya'da değil, tüm dünyada aynı zamanda Azerbaycan'da çocukların severek okuduğu şarkıdır. Bu şarkı dünya çocuklarının sevimli melodisi olma özelliğini

			taşımaktadır. Vatan sevgisini en iyi dille anlatan şarkı 4. sınıf müzik kitabında Vatan sevgisiyle ilgili şarkılar kategorisine eklenmektedir.
4	Deniz Neftçilerinin Şarkısı	Müzik eserlerinin melodisi ve konusunun uygunluğunu örneklerle dayanarak belirlemek.	“Deniz Neftçilerinin Şarkısı” Azerbaycan’ın petrol şehri ve başkenti Bakü’nün dalgalı denizine, petrolüne ithafen yazılan, Bakü’nün güzelliği ve değerlerinin ön planda olduğu şarkı özelliğini taşımaktadır.
4	Güzel Kuba	Besteci ve Müzik. İki ve üç parçalı şarkıları karakter, ritim değişikliğine göre ayırmak.	“Güzel Kuba” şarkısı Azerbaycan’ın en güzel illerinden biri olan Kuba’nın güzelliğini etkileyici bir dille anlatan şarkı olma özelliğini taşımaktadır. Ayrıca iki ve üç parçalı şarkı örneklerinde kullanılan “Güzel Kuba” parçası konunun daha anlaşılır olmasına yardımcı

			olmaktadır.
3	Köyümüz	Dinlenen müzik eserinin duygusal içeriğini ve karakterini belirlemek.	“Köyümüz” şarkısı Azerbaycan’ın en meşhur filmlerinden biri olan “Üvey Anne” filmi için bestelenmiş piyano eseridir. Filmde köyünü çok seven çocuğun dilinden okunan şarkı, birçok öğrenci tarafından bilinmektedir. Köyün güzelliğini farklı ve güzel bir dille anlatan şarkı, yurt-oba sevgisini öğrencilere aktaran en iyi şarkılardan biridir.

2. sınıfta öğretilen ‘Vatanım’ şarkısı aynı sayfada Müzik sözlüğü ile desteklenmektedir. Öğrencilere vatan sevgisini aşılayan bir diğer şarkı olan ‘Vatanımın Askeri’ şarkısı ise çeşitli resimlerle desteklenerek tarihi olaylarla ilişkilendirilmektedir. Haydar Aliyev ve İlham Aliyev’in ant içme törenleri, petrol kuyularının açılışından manzaraların gösterildiği konuda müzikte tasvir edilen tarihi olaylarla ilgili öğrencileri düşündürmek amaçlanmıştır.

“Güzel vatan” parçası “Rondo ve Şarkılar” konusuyla birlikte öğretilmektedir. Rondo teriminin açıklaması kısa bir metinle sayfa içerisinde verilmektedir. Ayrıca konuyu destekleyen farklı resimler de konu içerisinde gösterilmektedir.

Herhangi bir şarkıda aktarılmak istenen duygunun, müzik parçalarında ifade olunması hakkında öğrencilere anlatılan konuyla birlikte geçilen “Kalk Ayağa, Azerbaycan!” şarkısı Azerbaycan bayrağı önünde silahla müdafaaya durmuş askerin resmi de gösterilmektedir. Ayrıca “tonlama ve müzik karakterleri” konusunda örnek verilen eserlerden “Sevil” operasından küçük bir resim de verilmektedir.

“Neftçiler şarkısı” 2 sesli okunan parçalardan biri olmakla birlikte hem de parçanın metninin doğru okunması gerekmektedir. Öğrencilere 2 sesli ve ifadeli okumayı “Neftçiler şarkısı” ile öğretmek konunun daha iyi benimsenmesini sağlamaktadır. Ayrıca konuda Bakü’nün petrol şehri olan ‘bayıltaşları’nın da resmi gösterilmektedir.

“Vatan marşı” parçası öğrencilere kız ve erkeklerden korolar yaratmakla iki sesli okuma -2 soprano, 2 alto- tekniğinin daha da gelişmesini sağlamaktadır. Şarkının okuma tekniklerinin resimleri de “Vatan marşı” şarkısının altında gösterilmektedir.

Azerbaycan Halk şarkılarının içerik itibarıyla zengindir. Bu yüzden Azerbaycan’da ilkökul müzik kitaplarında halk şarkılarına geniş yer verilmektedir. Daha ikinci sınıftan öğretilen Halk şarkıları 4. Sınıf itibarıyla daha geniş bir şekilde geçilmektedir. Aynı zamanda 4. sınıfta diğer konularda olduğu gibi Azerbaycan Halk şarkıları konusu da daha detaylı şekilde incelenmektedir.

Ayrıca konu Nahçıvan’ın simgelerinden olan “Yılandağ”, “Mümine Hatun Türbesi” resimleriyle ve Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti haritasıyla desteklenmektedir.

Azerbaycan Ozan (Âşık) müziği Azerbaycan müzik medeniyetinin önemli dallarından biridir. Âşık müziğinin tarihi, destanlardaki rolü ve yapısıyla ilgili kısa bir metin verilmektedir. Dünyada sevilerek dinlenen trio grubuyla çalınan müzik eserleri ve trionun Azerbaycan’daki farkı da diğer sayfada öğrencilere aktarılmaktadır. Ayrıca Avrupa triosundan farklı olarak Azerbaycan’daki trioda tar, kamanca ve şarkıcı üçlüsünün ozan müziğiyle ilişkisi ve bu üçlük için bestelenmiş “Aşıksayağı” eseri de öğrencilere detaylı şekilde anlatılmaktadır. Çeşitli görsellerle desteklenen konu Ozan müziği ifacılarının tasviri ve Avrupa’daki trio’nun resmi ile desteklenmektedir.

Vatanı için canından geçen Mübarizİbrahimov'un timsalinde öğrencilere vatan sevgisini aşılayan “Vatanımın Askeri” parçası, şehit olmuş tüm askerlerin sevgisini öğrencilere göstermektedir.

“Bizim Diyar” şarkısı profesyonel müzik ve halk müziği arasındaki farkı öğrencilere kolay dille anlatmak için 4. sınıf kitabına eklenmektedir. Konuda ayrıca DmitriKabalevski hakkında bilgiyle birlikte, dahi bestecinin piyano karşısındaki resmi de verilmektedir. *Müzik sözlüğü* başlığı altında Varyasyon, Piyano, kuyruklu piyano kavramlarının açıklaması gösterilmektedir.

Farklı içerikler ve melodilerde olan müzik eserleri konuda örnek gösterilerek öğrencilere kolay bir dille anlatılmaktadır. Aynı zamanda Marş müzik türü kavramının geniş bir şekilde açıklaması ve ikinci, üçüncü sınıf müzik kitaplarında verilen şarkılarla örnekleri gösterilmektedir. Dahi İtalyan bestecisi Giuseppe Verdi'nin “Aida” operasının örnek olarak verildiği konu, operadan bir parçanın resmiyle desteklenmektedir. *Müzik sözlüğü* başlığı altında Marş, “Heyratı”, “Karabağ Şikestesi” kavramlarının açıklaması verilmektedir.

“Müziğin mevcut olması için neye ihtiyaç duyulmaktadır?” sorusuyla başlayan geniş bir metinle sorunun cevabı bulunmakta ve bu cevabının yarattığı soruyla bir zincir oluşturulmaktadır: Müziğin mevcut olması için mutlak olan üç özellik.

Dahi besteci Mozart'ın dünyaca tanınan eserlerinin bir kaçının ismi çekilerek Mozart'ın piyano karşısındaki portresiyle konu desteklenmektedir.

“Güzel Kuba” şarkısının Kuba'nın övdüğü güzellikleri hakkında kısa bir bilgi veren metin parçanın hemen altında olmakla birlikte, Kuba tabiatından bir resim de konuda gösterilmektedir. Ayrıca Şarkı, öğrencilerin 2. ve 3. sınıflarda tanıştıkları iki parçalı ve üç parçalı rondolara örnek olarak kullanılmaktadır. *Müzik sözlüğü* başlığı altında Besteci, Şarkıcı, Dinleyici, Senfoni terimlerinin açıklaması verilmektedir.

Dinlenen müziğin duygusal içeriğini anlama kabiliyeti 4. sınıf müzik kitabıyla birlikte öğrencilerde geliştirilmeye başlanılmaktadır. “Köyümüz” şarkısı çoğu kişi tarafından bilindiği için öğrencilere parçanın duygusal içeriğini anlamada kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca Konuda Azerbaycan'ın

dahi bestecilerinden olan TeyfikKuliyev ve onun yaratıcılık öyküsü hakkında kısa bir bilgi verilmektedir.

“Vatan oğlu” şarkısı 4. sınıf müzik kitabındaki vatan sevgisi ile ilgili son parça olup Azerbaycan’ın Millî Kahramanı Mübarizİbrahimov’a ithaf edilmektedir. 9 Haziran 2010 tarihinde gece saat 23.30 civarında Mübariz İbrahimov kimseye haber vermeden, sadece "Şehit olursam üzülmeyin. Vatan sağ olsun." diye bir mektup bırakarak tek başına 1 km mayın döşeli sınırı aşarak, Ermenistan Silahlı Kuvvetleri'nin bulunduğu karakola baskın düzenledi. 45 Ermeni asker ve subayını öldürdü. Ermeni destek kuvvetleri ile 5 saat, Ermeni silah ve mühimmatını kullanarak çarpıştı ve sabaha karşı hayatını kaybetti.

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev Azerbaycan Silahlı Kuvvetlerinin Astsubay Çavuşu MübarizAğakerim oğlu İbrahimov'a "Azerbaycan'ın Millî Kahramanı" unvanının (ölümünden sonra) verilmesi hakkında kararını onayladı. Çatışmada ölen askere bu unvan Azerbaycan Cumhuriyeti'nin erkinliğinin ve toprak bütünlüğünün korunmasında gösterdiği üstün hizmet ve reşadet sebebiyle verildi (URL 3).

Tablo 5. 6. Türk İlkokullarında Okutulan Müzik Kitaplarındaki Vatan Sevgisi ile İlgili Şarkılar

Sınıf	Parçanın adı	Amaç/kazanım	İçeriği
2	Ceddin Deden	Geleneksel müzik türlerimizi tanımak.	Mehter müziğine ait olan “Ceddin Deden” adlı marş, vatan sevgisini konu almaktadır. Eski zamanlardan beri savaştan önce ruh yüksekliği için okunan şarkılar geleneksel tür müziklerinden biri olarak öğrencilere öğretilmektedir.
2	Cumhuriyet Marşı	Millî, dinî ve manevi günlerle ilgili şarkıları	“Cumhuriyet Marşı” cumhuriyetin büyük zorluk ve emeklerle

		dinlemek.	kurulduğu bilinmesi gerektiğini anlatmaktadır. Cumhuriyet koruyup, gözetilmeli ve yüceltilmelidir.
3	Bulut Olsam	Birlikte söyleme kurallarına uyma, şarkı söylerken birlikte başlayıp birliktebitirme.	“Bulut Olsam” şarkısı, vatanın her karışını gezme isteyen küçük bir çocuğun hayallerini ve vatan sevgisini konu almaktadır.
4	29 Ekim	Günün anlamına ve önemine uygun şarkılar seslendirme.	“29 Ekim” şarkısı, Cumhuriyet bayramı kutlamaları sahnesini anlatmakta, aynı zamanda Türkiye Cumhuriyetinin neleri başardığını öğrencilere aktarmaktadır.

“Ceddin Deden” farklı müzik türlerinin öğretildiği konuda mehterin genel konusu, amaç/kazanımını öğrencilere aktarmaktadır. Vatan sevgisini, vatan uğrunda canla savaşmanı kendinde birleştiren “Ceddin Deden” parçası, atalarımızı, Türklerin nasıl bir kudrete sahip olduğunu anlatmaktadır.

“Cumhuriyet Marşı” millî bayramlar ve günlerle ilgili olan şarkılardan biridir. Genel olarak önemli günlerde öğrenciler bu şarkıları birlikte koro şeklinde seslendirmektedir. Ayrıca günün anlam ve önemine uygun olarak “Cumhuriyet Marşı” Çocuklar ve Türkiye haritası görselleriyle desteklenmektedir.

Şarkısı birlikte söyleme, aynı anda başlama ve bitirme problemlerinin aradan kalkmasını hedefleyen “Bulut Olsam” şarkısı aynı zamanda şarkı söylerken uyulması gereken kuralları da öğrencilere hatırlatmaktadır. Şarkı

söylerken öğrencilerin birbirini dinlemesi, bağırması bu kuralların başında gelmektedir.

“29 Ekim” şarkısında öğrenciler bayram coşkusunda Cumhuriyet bayramını kutlarken, aynı zamanda, şarkıya ritim aletleriyle eşlik etmektedirler. Konu, ellerinde Türk bayrağı olan 2 öğrencinin görseli ile desteklenmektedir.

Genel olarak sadece ilkokulda değil, aynı zamanda ortaokul kitaplarında da kullanılan vatan sevgisi ile ilgili parçalar müzik kitaplarında önemli yere sahiptir. Azerbaycan ve Türk ilkokullarında okutulan müzik ders kitaplarındaki vatan sevgisi ile ilgili şarkılar yine manevi değerler açısından öğrencilerde vatana olan sevgi hislerinin aşılmasını amaçlamaktadır. Müzik kazanımlarında farklı yollar izleyen her iki ülkenin bu yaklaşımları kitaplarda şarkılar için anlatılan konu ve amaçlardan görülmektedir.

Tabiatla İlgili Şarkılar

Tabiatla ilgili şarkılar kategorisinde verilmiş şarkılar her iki ülkenin ilkokullarında okutulan müzik kitaplarında kullanılmaktadır.

Tablo 5. 7. Azerbaycan İlkokullarında okutulan müzik ders kitaplarındaki tabiatla ilgili şarkılar

Sınıf	Parçanın adı	Konusu	İçeriği
2	Çocuklar, hey çocuklar!	Müzik parçalarında bayram konusunun işlenmesi için müzik ifade araçlarının belirlenmesi.	Yazın gelişi, toprağın uyanışını kendinde birleştiren bozkurtlardan kalma eski bir bayram olan Nevruz, Azerbaycan’da çocuklar en heyecanla beklediği bayramlardan bir tanesidir. ‘Çocuklar, hey çocuklar!’ parçasında da yazın gelişi ve nevrüz bayramı tasvir

			edilmektedir.
3	Hazar	Vatan'ın doğal güzelliklerinin şarkılarda ifade edilmesi.	Dünya'nın en büyük gölü olan Hazar Denizinin güzelliğine ithafen yazılmış şarkılardan biri olan "Hazar", 3. Sınıf kitabında kullanılmaktadır.
3	Karanfil	Farklı karakterli tonlamaların müzik eserlerinin yaranmasındaki rolü.	"Karanfil" şarkısının içeriği, çiçeğin güzelliğinin müzik yoluyla aktarılmasından ibaretdir. Farklı tonlamaların şarkıda kullanılması öğrencilere konunun daha iyi anlamasında kolaylık sağlamaktadır.
3	Küçük Neftçi	Klasik bestecilerin yaratıcılığında deniz karakterinin benzer ve farklı yönlerini anlamak.	Müzik eserlerinde deniz karakterinin yaratıldığı şarkılardan biri gibi kitaba dâhil olan "küçük neftçi" şarkısı, denizlerden 'siyah altın' arayışında olan çocuk karakterinin diliyle anlatılmaktadır.
3	Samur	Parçayı okuma tarzının gelişmesine	"Samur" parçası, Azerbaycan'ın en

		sebeup olan araçların belirlenmesi.	uzun nehirlerinden olan Samur nehrine ithafen yazılmış parçalardan biridir. Şarkıda Samur’un güzellikleri ve akarak geldiği zorlu yollar tasvir edilmektedir.
3	Ey Dağlar!	Azerbaycan Halk Şarkılarının notalarla okuma alışkanlığının yaranması.	“Ey Dağlar!” Azerbaycan Halk Şarkısı, Azerbaycan tabiatının güzelliklerini anlatan şarkılardan biridir. Öğrencilerle ilk önce notayla daha sonra ise sözleriyle birlikte okutulmaktadır.
4	Bahçede G�l	�nceki yıllarda öğretilmiş halk müziği türlerinin tekrarı.	“Bahçede G�l” Azerbaycan halk şarkısı, tabiatın güzelliğine, baharda aan çiçeklerin güzelliğini yansıtmaktadır. İlk konunun parçası olan “Bahçede G�l” şarkısı, Azerbaycan halk müziği türlerinin tekrar hatırlanması için öğrencilere kolaylık sağlamaktadır.

4	Menekşe	Dünya halklarının müziğinin Azerbaycan profesyonel müziğine etkisini örnekler esasında belirlemek, öğretilen müzik aralıklarını belirlemek.	“Menekşe” şarkısı yazda tüm kokusunu etrafa yayan, menekşelerin güzelliğini anlatan şarkılardan biridir. Önceki derslerde öğretilen müzik aralıkları “Menekşe” şarkısıyla tekrar edilmektedir.
4	Şafak Sökülürken	Makama esaslanan Azerbaycan halk şarkısı örnekleri.	“Şafak sökülürken” şarkısı, Solo ve Koro şeklinde okunmakta, aynı zamanda “Rast” klasik Muğamına esaslanmaktadır. Çobanların emeğine ithaf olunan şarkıyı dahi besteci Üzeyir Hacıbeyov nota aktarmıştır.
4	Sabah Nağmesi	Dinlediği müzik eserinin duygusal içeriğini ve karakterini belirlemek.	“Sabah Nağmesi” şarkısı, sabah uykudan uyanıp sabah’a, bülbül ve Bahçıvan’a seslenen çocuğun dilinden yazılmış parça olma özelliğini taşımaktadır.

İkinci sınıfta oluşturulan bazı kategorilerin diğer sınıflardaki kategorilerden farkı, farklı olayların, bayramların, kişilerin müzik

parçalarında tasvir edilmesidir. Yine ‘Hey çocuklar, hey’ parçasında bahar mevsimi, Nevruz bayramı hem parçada hem de renkli illüstrasyonlarda gösterilmektedir. Nevruz bayramındaki adetler – ateş üzerinden atlama, ‘Kosa’ ve ‘Kel’, Horoz savaşı, Semeni bohçası ve s.- bu illüstrasyonlarda kullanılmaktadır.

Önceki okul yıllarında öğrenilen şarkılarda Azerbaycan bestecilerinin isimlerini hatırlamak ve resimlere göre onları tanımak için ismi geçen bestecilerin portreleri konuda verilmektedir. Öğretmen ise resimlerde verilmiş bestecilerin 2. Sınıfta hangi şarkılarını öğrendiklerini öğrencilere hatırlatmaktadır.

Karanfil çiçeğinin özelliklerini ve güzelliklerini anlatan şarkı karanfil resimleriyle desteklenmektedir. Tonalite temrininin kısa açıklaması verildikten sonra karanfil şarkısının tonalitesi şemalarla gösterilmektedir. *Müzik sözlüğü* başlığı altında öğrencilere ‘Cengi’, ‘Vezin’ terimlerinin açıklanması aktarılmaktadır.

“Küçük Neftçi” şarkısıyla birlikte anarmonik modülasyon hakkında örneklerle birlikte kısa bir bilgi verilmektedir. Ayrıca parça neftçi giyiminde küçük çocuk tasvir edilmiş resimle desteklenmektedir.

Müzik parçasının daha iyi seslenmesi için şarkıların bölümlerinin farklı okunması öğrencilerin ifa kabiliyetlerinin ilerlemesine sebep olmaktadır. Bu yüzden ‘Samur’ şarkısının örnek olarak verildiği konuda parçanın nasıl okunması gerektiği de gösterilmektedir. Konuda ayrıca Muğam’ın bölümlerinden olan “Bayatı-İsfahan” hakkında kısa bir bilgi verilmektedir. Çeşitli görsellerle desteklenen ders *Müzik sözlüğü* bölümünde *Tasnif* anlayışının açıklaması gösterilmektedir.

Müzikte her hangi bir şarkının notayla okunma alışkanlığı önem arz etmektedir. Bu yüzden “Ey Dağlar!” şarkısında da buna önem verilerek öğrencilerden önce notayla okunması talep edilmektedir. Parçanın hemen yanıdaysa, Azerbaycan tabiatından bir görsel verilmektedir.

4. sınıfta öğretilen Azerbaycan halk müziğinin türleri ilk konuda şema şeklinde verilerek öğrencilere konunun benimsetilmesinde kolaylık sağlamaktadır. Azerbaycan halkının asırlar boyu yarattığı güzel şarkı örneklerinden biri olan “Bahçede Gül” şarkısında aynı zamanda bereketli tarlalarda çalışan insanlar terennüm edilmektedir.

Konuda aynı zamanda Azerbaycan halk şarkılarından biri olan, annelerin çocuklarını uyutması için okuduğu şarkı - “Ninni” ve onun yapısı hakkında kısa bir bilgi verilmektedir. *Müzik sözlüğü* başlığı altında Ninni, müzik türü, halk şarkısı kelimelerinin müzik sözlüğü anlamları gösterilmektedir.

3. sınıfta geçilen müzik aralığı dersi, 4. sınıfta daha geniş bir şekilde anlatılmaktadır. “Menekşe” şarkısının intervalinin konuda gösterilmesiyle bir nevi tekrar konuyu öğrencilerin hatırlaması amaçlanmaktadır. Ayrıca müzik aralığı konusunun daha iyi benimsenmesi için konu şemalar şeklinde verilmektedir.

Ayrıca Azerbaycan müziğinde dünya halklarının millî müziğinin kullanılmasıyla ilgili kısa bir metin verilmektedir. Dünya müzik örneklerini eserlerinde kullanan besteciler sırasında örnek olarak verilmiş Elmira Nazirova ve Fikret Amirov’un portreleri de kitaba dâhil edilmektedir.

Marş temposunda olan “Şafak sökölürken” parçası, bent ve nakarattan ibarettir: Bent solo, nakarat ise koro şeklinde okunmaktadır. Bu şekilde öğrencilerin birlikte çalışması tekniklerinin de gelişmesine sebep olmaktadır.

“Sabah nağmesi” majör ve minör gamları arasındaki farkı parçanın duygusal içeriği üzerinden anlatmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda romans türünün açıklamasını kısa bir metinle veren konu *müzik sözlüğü* başlığı altında sözlük anlamını vermektedir.

Tablo 5. 8. Türk İlkokul Müzik Kitaplarında Okutulan Tabiat ile İlgili Şarkılar

Sınıf	Parçanın adı	Amaç/kazanım	İçeriği
2	Doğadaki Sesler	Şarkıları gürlük özelliklerine dikkat ederek birlikte seslendirmek.	“Doğadaki Sesler” şarkısı rüzgârın, yağmurun, kedinin ve köpeğin seslerini ve seslerinin gürlüğünü tasvir etmektedir.
2	İlgaz	Şarkıları kurallara uyarak birlikte seslendirmek.	“İlgaz” şarkısı Türkiye’nin doğal güzelliklerinden olan İlgaz dağının görkemini tasvir etmektedir.

3	Üç Elma	Müzikleri uygun hız ve gürlükte seslendirme, müziklere oluşturduğumuz ritim çalgısıyla eşlik etme.	“Üç Elma”
4	Yağmur yağıyor	“Yağmur Yağıyor” tekerlemesinin ritimlerini sıralama.	“Yağmur yağıyor” şarkısı, tekerleme olmakla birlikte, öğrenciler tarafından bilinmektedir.

“Doğadaki Sesler” şarkısı müzikte gürlük anlayışının öğrencilere öğretilmesi için kullanılmaktadır. Şarkıda gösterilen kısımların daha kuvvetli ya da hafif seslendirilmesi doğa olayları ve hayvanların seslerine uygunlaştırılmaktadır.

“İlgaz” şarkısı, kurallara uyarak, uygun tonda ve bağırmadan birlikte seslendirilmektedir. Böylece öğrencilerin kurallara uygun bir şekilde koro halinde okuması daha da ilerlemektedir. Aynı zamanda parça, Ilgaz dağının resminin olduğu görselle desteklenmektedir.

Müzikleri parçada gösterildiği hızda ve gürlükte seslendirme alışkanlıklarının oluşmasını ve ritim duygularının daha da gelişmesini amaçlayan “Üç Elma” şarkısında öğrencilerin kendi ritim çalgılarını oluşturması da ilaveten müzik kültürlerinin gelişmesine olanak sağlamaktadır.

Yeni ritimlerin öğrenilmesiyle, bu ritimleri şarkılar üzerinde çalışmak için “Yağmur Yağıyor” tekerleme şarkısı, öğrenciler tarafından bilindiği için yeni ritimlerin benimsenmesinde kolaylık sağlamaktadır.

Genellikle eğlenceli şarkılardan oluşan bu kategori aynı zamanda şarkılar itibarıyla tabiatın, ormanların, yeşilliklerin korunması ve öğrencilere tabiatı koruma gibi alışkanlıkları aşılamaktadır. Aynı zamanda Türkiye’deki ilkokullarda okutulan tabiatla ilgili şarkılar yine genel olarak ritim çalışmaları ve şarkıları birlikte seslendirebilme becerilerinin öğretilmesini amaçlamaktadır. Azerbaycan’daki ilkokul müzik kitaplarında ise, halk şarkısı,

makam örneklerini öğrencilere öğretmek ve dinledikleri parçaların duygusal içeriğini belirlemekten ibarettir.

Hayvanlar ile ilgili şarkılar

Hayvanlar ile ilgili şarkılar İlkokullarda okutulan Türk müzik ders kitaplarının tüm sınıflarında bulunduğu halde, Azerbaycan ilkokullarında okutulan 2. ve 3. sınıf müzik ders kitaplarında okutulmaktadır.

Tablo 5. 9. Azerbaycan İlkokullarında Okutulan Müzik Ders Kitaplarındaki Hayvanlar ile İlgili Şarkılar

Sınıf	Parçanın adı	Konusu	İçeriği
2	Cücelerim	Şarkı türünün ve ifade araçlarının çeşitliliğini benimsemek.	Azerbaycan'da hayvanlarla ilgili şarkılardan, hemen her çocuğun bildiği parça olan 'Cücelerim' öğrencilere <i>solo</i> ve <i>koro</i> terimlerinin farkını anlatabilen en iyi parçadır. 'Cücelerim' şarkısında belirli bölümlerin <i>koro</i> ve belirli bölümlerin <i>solo</i> okunması öğrencilerin hem de grup işi yapabilmeleri açısından önem arz etmektedir.
2	Ayı	Azerbaycan Halk Danslarının özelliklerini belirlemek ve onların duygusal içeriğini anlamak.	'Ayı' parçası 2. Sınıf müzik kitabında kullanılan hayvanlarla ilgili şarkılardan biridir. Halk dansları hakkında kısa bilgiler

			eşliğinde öğretilmektedir. Aynı zamanda Müzik Sözlüğü başlığıyla verilmiş bölümde müzik terimlerinin anlamları açıklanmaktadır.
2	Serçe	Müzikte hayvanlar alemini tarif eden müzik ifade araçlarını belirlemek	2. sınıf müzik kitabında hayvanlarla ilgili öğretilen müzik parçalarından bir diğeri olan ‘Serçe’ parçası, müzikte hayvanlar dünyasının tasvir edilmesi konusu ile birlikte işlenmektedir. Nikolay Rimski- Korsakov’un ‘yabanarısının uçuşu’ eseri örnek olarak verilmektedir.
2	Masal-Nağme	Müzik dilinin sözlü konuşma ve müzikte duygusal konuyu belirli olaylar ile ilişkilendirmek.	‘Masal-Nağme’ parçası müzikte hayvanların diliyle müziğin nasıl ‘konuştuğunu’ öğrencilere aktarmayı amaçlayan şarkı görevini görmektedir. Canavar ve cücelerin

			diyaloguyla kurulmuş parça küçük bir resimle desteklenmektedir.
2	Misafirlik	Müzik eserleri örneklerinde farklı registerleri birbirinden ayırmak.	“Misafirlik” parçası öğrencilerin çok sevdiği, eğlenceli parçalardan biridir. Hayvanların, onların sevdiği arkadaşlarına misafirlğe gelmesini konu alan parçanın zengin görsellerle desteklenmesi onu öğrencilere daha da çok sevdirmektedir. Ayrıca derste <i>register</i> terimiyle ilk tanışma gerçekleşmektedir.
4	Ağaçta Leylak	Melodinin müzik eserlerindeki rolünü netleştirme.	Azerbaycan Halk şarkısı olan “Ağaçta Leylak” Leylakların doğal yaşamını konu alan şarkıdır. Halk şarkısı olması itibariyle bir çok öğrenci tarafından bilinmesi şarkının öğrenilmesinde kolaylık sağlamaktadır.
4	Gel, Ey Sığırık	Azerbaycan halk	“Gel, Ey Sığırık”

		danslarında varyasyonun rolünü anlamak.	şarkısı sonbaharda göçüp giden, ilkbaharda tekrar yuvasına geri dönen sığırcık kuşunun tekrar yuvasına dönmesini arzulayan çocuğun dilinden yazılmış şarkılardan biridir. Şarkıda öğrencilere hayvan sevgisi de aşılanmaktadır. Küçük çocuğun dilinden anlatılan şarkıda herhangi bir kuşun yuvasının dağıtılmaması, onlara zarar verilmemesi dikkat merkezine çekilmektedir.
--	--	--	--

Türkçede sözlük anlamı civciv olan “cücülerim” parçası civciv resimleri ile desteklenmektedir

“Ayı” parçasının verildiği konuda Azerbaycan müziğinin tarihi hakkında kısa bir bilgi verilmektedir. Azerbaycan müziğinin tarihini öğrencilere aktarmak için “kobustan” kayalıklarında 7 bin yıl bundan önce resmedilmiş “yallı” dans türü örnek verilmektedir. Ayrıca ‘yallı’nın resmi de kitapta gösterilmektedir.

Konu içerisinde eseri örnek gösterilen besteci NikolayRimski-Korsakov’unprotresi ve parçaya uygun olarak serçe resmi verilmektedir.

“Misafirlik” parçası hayvanlarla misafirliği konu alan, hayvan sevgisini, misafirperverlik duygusunu aşılayan eğlenceli şarkılardan biridir. 3 hissedenden ibaret olan şarkının her hissesini tasvir etmek için farklı resimler kullanılmaktadır. Ayrıca dersin en üst kısmında ismi çekilen müzikte register terimi öğretmenler tarafından öğrencilere kısa şekilde anlatılmaktadır. Daha açıklayıcı olmak için Üzeyir Hacıbeyov’un kardeşi SoltanHacıbeyov’un bestelediği “Gülşen” balesi örnek olarak verilmektedir. *Müzik sözlüğü* bölümünün hemen yanında SoltanHacıbeyov’un portresi kullanılmaktadır.

Müzik eserlerinin “can”ı olan melodinin önemini anlatan konuda bunun hakkında kısa bir metin verilmektedir. Müzik eserlerine hayat veren melodinin önemi öğrencilere “Ağaçta Leylak” şarkısı ile gösterilmektedir. Aynı zamanda konu leylak görselleri ve *müzik sözlüğü* ile desteklenmektedir.

Azerbaycan halkının çok sayıda dans melodileri vardır ve bunlardan biri de öğrencilere ikinci sınıfta öğretilen “Şeleho” dansıdır. Konunun mahiyetini öğrencilere aktarmak için bu dansın melodisi kullanılmaktadır. “Şeleho” şarkısında dans eden rakkasların resimlerine konuda geniş yer verilmektedir. Ayrıca yine konunun mahiyetinin anlaşılır olması için Fikret Amirov’un “Lirik raks”ı da örnek olarak verilmektedir.

Tablo 5. 10. Türk İlkokullarında Okutulan Müzik Ders kitaplarındaki Hayvanlar ile İlgili Şarkılar

Sınıf	Parçanın adı	Amaç/kazanım	İçeriği
2	Kelebek	Şarkıları birlikte seslendirerek ses çalışması yapmak.	“Kelebek” şarkısında kelebeklerin çiçekten çiçeğe konarak onların güzelliğine güzellik katmasından bahsedilmektedir.
2	Arkadaşım Eşek	Şarkıyı seslendirme alışkanlıkların kazanılması.	“Arkadaşım Eşek” şarkısı usta müzisyen Barış Maço’nun seslendirdiği ve çocuklar tarafından sevilen ve dinlenen

			parça olma özeliğini taşımaktadır. Genel olarak arkadaşlıklarda özlem, iletişimi konu alan şarkı, köy hayatını da tasvir etmektedir.
3	Küresteki Dostlarımız	Konuşurken ve şarkı söylerken sesimizi ve nefesimizi doğru kullanma.	“Küresteki Dostlarımız” parçası kümes hayvanlarının görkemini, özelliklerini ve özellikle de çıkardığı sesleri konu almaktadır.
3	Minik Serçe ile Sevimli Tırtıl	Konuşurken ve şarkı söylerken sesimizi ve nefesimizi doğru kullanma.	Uçmayı bilmeyen minik serçeyle kelebeğe dönüşmek için büyük bir çaba sarf eden tırtılın arkadaşlık hikâyesini anlatmaktadır.
4	Koala ve Tavşan	Seslerin gittikçe çabuklaşması ve gittikçe yavaşlamasını masal ve şarkı yardımıyla kavrama.	“Koala ve Tavşan” şarkısı, yağmurdan kendini korumaya çalışan tavşan ve koala’nın öyküsünden bahsetmektedir.
4	Cırcır Böceği ve Karınca	Dinlediğimiz müziklere uygun ritim eşliği yapabilme.	“Cırcır böceği ve Karınca” şarkısı, yazda tüm gününü çalışmak, kışa hazırlık görmekle

			geçiren karınca ve çalışmak yerine sadece saz çalmakla geçiren Cırcır böceğinin öyküsünü anlatmaktadır. Emeğin, çok çalışmakla insanın daha rahat bir hayat sürebileceği kanısına varan şarkı, çocukları bu yönde terbiye etmektedir.
4	Hayvanları Sevelim	Belirli gün ve haftalarda müzik programı hazırlama ve sergileme.	“Hayvanları Sevelim” şarkısı, küçük çocuğun dilinden anlatılan, hayvanları koruma ve yardıma muhtaç hayvanları beslemenin, onlara sevgi göstermenin önemini vurgulamaktadır.

“Kelebek” şarkısı öğrencilerin parçaları birlikte seslendirmelerini sağlayan parça özelliğini taşımaktadır. Böylece öğrencilerde koro şeklinde şarkı söyleme alışkanlıkları yaranmaktadır. Ayrıca parça çiçekler ve kelebeklerin birlikte uyumunu tasvir eden resimle desteklenmektedir.

Birçok çocuk tarafından bilinen “Arkadaşım Eşek” şarkısı seslendirilmesi daha kolay olduğu için bu alışkanlıkların kazanılması sırasında öğrencileri zorlamamaktadır. Önce birlikte seslendirilen parça, daha sonra gönüllü öğrenciler tek başına söylemektedir.

Şarkı söylerken nefes kontrollerinin yapılması ve nefesini doğru kullanma gibi alışkanlıkların kazanılması için öğretilen “Kümeşteki Dostlarımız” şarkısında hayvan seslerinin olduğu gibi taklit edilmekte ve ayrıca şarkıyı koro halinde seslendirme becerileri aşılanmaktadır.

“Minik Serçe ile Sevimli Tırtıl” şarkısından önce aynı şarkının hikâyesi verilmektedir. Öğrencilere nefes ve ses kurallarına uyarak uygun ton ve gürültüde seslendirmeleri için yönlendirilen şarkıda hikâye ve şarkıya uygun resimler gösterilmektedir.

“Koala ve Tavşan” şarkısı, seslerin çabuk ve yavaş seslenmesini anlatmayı amaçlamaktadır. Konunun daha iyi kavranılması için küçük bir öykü de verilen derste, aynı zamanda görev ayrımı ile seslerin çabuk ve yavaş söylenmesi de kontrol altına alınmaktadır. Şarkı, koala ve tavşan resimleriyle de desteklenmektedir.

“Cırcır böceği ve Karınca” parçası, öğrencilerde müzikte esas yeri tutan ritim alışkanlıklarının gelişmesini amaçlamaktadır. Şarkıya öğrencilerin ritim çalgılarından ilave, alkışları ve parmak şaklatmaları ile eşlik etmektedirler. Aynı zamanda şarkı, Cırcır böceği ve Karınca resimleri ile desteklenmektedir.

“Hayvanları Sevelim” şarkısı, 4 Ekim Hayvanları Koruma gününe armağan edilmektedir. Günün anlam ve önemini müzik yoluyla anlatan şarkıda, insani değerler de öğrencilere aktarılmaktadır.

Eğlenceli şarkılardan oluşan kategorideki parçalar, müzik bilgileri öğretilmesi açısından verimli kategori olmakla birlikte, her iki ülkede öğrencilere çeşitli şarkı söyleme becerilerinin aşılanmasını amaçlanmaktadır.

Geleneksel Dans Şarkıları

Azerbaycan ve Türkiye’nin değerlerinden olan geleneksel dans şarkıları Azerbaycan’daki ilkökul 2. sınıf müzik kitaplarında, Türkiye’de ise 3. sınıf müzik kitaplarında öğretilmektedir.

Tablo 5. 11. Azerbaycan İlkokullarında Okutulan Müzik Ders Kitaplarındaki Geleneksel Dans Şarkıları

Sınıf	Parçanın adı	Konusu	İçeriği
2	Çal-oyna	Şarkı, dans ve marş kategorilerini bir birinden ayırt etmek.	Azerbaycan halk şarkısı olan “Çal-oyna” millî dansların içeriğini ve özelliklerini müzik

			yoluyla aktarmayı amaçlayan parçalardan biridir. Azerbaycan müziğinde önemli yere sahip olan halk dansları öğretmenler tarafından öğrencilere “Çal-Oyna” parçasıyla bilgi vermektedir.
2	Şarkı ve Dans	Şarkı, dans ve marş kategorilerinin bir birinden ayırt etmek.	Dans şarkısı olan “Şarkı ve Dans” parçası “Çal-Oyna” parçasıyla aynı ünite verilmiştir. Her ikisi müzikte marş, dans terimlerinin öğrencilere daha kolay yolla anlatılmasını amaçlamaktadır.

“Çal-Oyna” ve “Şarkı ve Dans” parçaları öğrencilere marş ve dans anlayışlarının öğretildiği ünite de verilmektedir. Azerbaycan halk danslarıyla birlikte işlenen parçalar, asker ve dans resimleriyle desteklenmektedir. Aynı zamanda *Müzik sözlüğü* başlığı altında nota anlayışlarının açıklaması işlenmektedir.

Tablo 5. 12. Türk İlkokullarında Okutulan Müzik Ders Kitaplarındaki Geleneksel Dans Şarkıları

Sınıf	Parçanın adı	Amaç/kazanım	İçeriği
3	Halay	Müziklerde aynı ve farklı söz kümelerini belirleme.	‘Halay’ parçası, genel olarak halaydaki dans figürlerini müzikle ifade etmektedir.

3	Şarkı Söylerim	Müziklerdeki farklı ezgi cümlelerini dansa ve oyuna dönüştürme.	“Şarkı Söylerim” parçası, tabiattaki sesleri dinleyerek şarkı söyleyen ve buna uygun olarak dans eden çocuğun dilinden anlatılmaktadır.
3	Cilveloy	Farklı ritmik yapıdaki ezgilere uygun hareket etme.	“Cilveloy” türküsü, Artvin yöresine ait olan türkülerden biri olarak kendisinde sevgi gibi anlamları birleştirmektedir.
3	Atabarı	Kendi kültürümüzden halk oyunları oynayarak şarkı ve türküler söyleme	“Atabarı” türküsü, bir taraftan Artvin’in güzelliklerinden bahsederken diğer taraftan sevgi yüklü sözler barındırmaktadır.
3	Delilo	Kendi kültürümüzden oyunlar oynayarak şarkı ve türküler söyleme	Diyarbakır’ın meşhur türkülerinden olan “Delilo” parçasında eski Türk kültüründen parçalar tasvir edilmektedir.

“Halay” şarkısı, hem dans türü hem de şarkı söyleme bakımından öğrencileri bilgilendirmektedir. Öğrenciler şarkı sözleri sayesinde halay dansının figürlerini kolayca kavrarlar aynı zamanda, şarkının aynı ve farklı söz kümelerini de belirlemeyi öğrenmektedirler.

“Şarkı Söylerim” parçasında ifade edilen cümlelerin dansa dönüştürülmesi öğrencilerde dansa olan merakla birlikte, ritim duygularını da geliştirmektedir. Ritim duygusunun gelişmesinde önemli rol oynayan dans parçalarının işlenmesi öğrencilerde müziğe olan hevesi de artırmaktadır.

“Cilveloy” türküsü, öğrencilerde farklı ritmik yapıda olan ezgilere uygun hareket etmekle şarkı söylerken aynı ritimlere uygun söyleme alışkanlıklarını aşılamayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda “Cilveloy” türküsü eşliğinde dans eden bir grubun resmi de öğrencilerde hangi şekilde dans edecekleri hakkında belirli fikirler yaratmaktadır.

“Atabarı”, Artvin halk oyunlarından bar türü bir oyundur. Atabarı, eskiden “Artvin barı” adıyla bilinmekteydi. Artvin barı adı, 1936'da Atabarı olarak değiştirildi ve yeni adı eski adını unutturduğu gibi, bu oyun Atabarı adıyla zaman içerisinde ilin simgelerinden biri durumuna geldi. Türk kültürünün önemli türkülerinden olan “Atabarı” dansının figürleri de kitapta gösterilmektedir.

Türkiye'nin illerinden farklı kültürleri kendinde gösteren türkülerden biri olan “Delilo” kulağa yatkın ezgisiyle öğrencilere dans konusunda kolaylık sağlamaktadır.

Kitapları incelediğimiz zaman Dans şarkılarının ritimleri ve konuları ile ilgili bilgi vermeyi amaçlayan her iki ülkenin yöntemlerinin aynı olduğu görülmektedir. Dans şarkılarına kitapta yer verilmesiyle birlikte genel olarak öğrencilerde hem ritim duygusunun gelişmesine, hem de halay, zeybek, horon, bar gibi dans türleri hakkında bilgiler edinmesine olanak sağlanmaktadır.

Mevsim şarkıları

Her iki ülkenin sadece 2. ve 3. sınıf müzik kitaplarında okutulan kategori, genellikle mevsimlere ait olan bilindik ve eğlenceli şarkılardan oluşmaktadır.

Tablo 5. 13. Azerbaycan İlkokullarında Okutulan Müzik Ders Kitaplarındaki Mevsim Şarkıları

Sınıf	Parçanın adı	Konusu	İçeriği
2	Sonbahar	Dans türlerinin farklı çeşitlerini ayırt etmek.	Mevsim şarkılarından biri olan “Sonbahar” parçası işlenme tarihine göre tam da sonbahar mevsimine denk gelmektedir. Müziğin çeşitli türlerini ele alan konuda ‘mevsime uygun dans figürleri’ başlığı temel alınarak işlenilmektedir.
2	Noel Baba	Türleri kıyaslamak ve müzik enstürmanlarında çalma alışkanlıklarını sahip olmak; müzik eserinin ruh halini onun konusuyla ilişkilendirmek.	“Noel baba” parçası kış mevsiminin gelmesiyle birlikte öğrencilere öğretilen eğlenceli şarkılardan biridir. Çocuklar arasında yaygın olan bu şarkı, diğer mevsim şarkıları gibi işlenme zamanına göre kış mevsimine denk gelmektedir.

3	Mutlu Yılbaşı Ağacı	Azerbaycan Ritmik-Makamları ve rondo yapısının arasındaki ilişkiyi anlamak.	“Mutlu Yılbaşı Ağacı” şarkısı yeni yılın gelişyle kurulan yılbaşı ağaçlarının müzik vasıtasıyla tasvirini vermektedir. Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı programla tam da yeni yıl zamanında geçilen konu, dersin daha verimli olmasına olanak sağlamaktadır.
3	Bahar Geliyor	Nevruz bayramı ile ilgili yeni müzik örnekleriyle tanışmak.	Eski Bozkurtlardan kalan Nevruz bayramı halk arasında sevilmekte ve adetleri eski Türk geleneğine uygun olarak korunmaktadır. Bu yüzden kitapta buna ayrıca yer verilmektedir. “Bahar geliyor” şarkısı baharın gelişyle kutlanan Nevruz bayramının habercisi görevini üstlenmektedir.

3	
3	

“Sonbahar” şarkısının işlenildiği konu sonbaharda tabiatın tasvirini veren resimle desteklenmektedir. Aynı zamanda konuda *Müzik alfabesi*

başlığı altında *çeyrek nota* ve *çeyrek duraklama* terimlerinin açıklaması gösterilmektedir.

“Noel baba” parçasının işlendiği konuda aynı zamanda elinde hediyeleriyle çocukları sevindiren Noel babanın resmi verilmektedir. Konunun asıl amaçlarından olan yeni müzik enstrümanlarında çalma alışkanlığının yaranması için resim olarak hem de *do* notasının piyano klavyesinde yeri gösterilmektedir.

Azerbaycan’da toplumun genel olarak büyük zevkle dinlediği ve Azerbaycan kültüründe büyük yere sahip olan Makamların bir kolu olan Ritmik-Makamlar 3. sınıf müzik kitabında öğrencilere kısa ve anlaşılır şekilde anlatılmaktadır. Ayrıca konunun daha anlaşılır olması için “Karabağ şikestesi” örnek olarak öğrencilere dinletilmektedir. *Müzik sözlüğü* başlığı altında *Ritmik-Makam* ve *Çoban bayatısı* terimlerinin açıklaması verilmektedir.

Azerbaycan müziğinde Nevruz bayramı önemli rol oynamaktadır. 3. Sınıf müzik kitabında da ayrıca yer verilen konu nevrüz bayramının simgeleri haline gelen semeni, Kosa, Kel’in çeşitli görselleriyle desteklenmektedir. Nevruz bayramı ve Azerbaycan müziği başlığı altında farklı şarkı ve dans parçalarının adları da çekilmektedir.

Yaz tatilinin müjdecisi olan Mayıs ayına ithafen yazılmış olan “Mayıs” şarkısı 3. sınıf müzik kitabının son konusu olma özelliğine de sahiptir.

Konuda ayrıca bir bölümlü ve üç bölümlü müzik eserlerine örnekler verilmektedir. *Müzik dinleyelim* bölümünde öğrencilere Fikret Amirov’un “Vals” piyano eserinin dinlenilmesi tavsiye edilmekte ve üç bölümlü müzik eserine örnek olarak gösterilmektedir. Ayrıca “Kızıl Sonbahar” parçasına uygun olarak ünlü ressam Volkov’un “Sonbahar” resmi ve Azerbaycan’da sonbahar tasviri konuya ilave edilmektedir.

Tablo 5. 14. Türk İlkokullarında Müzik Ders Kitaplarında Okutulan Mevsim Şarkıları

Sınıf	Parçanın adı	Amaç/kazanım	İçeriği
2	Kardan Adam	Şarkıları hız ve gürlük özelliklerine dikkat ederek birlikte	“Kardan Adam” şarkısı kışta çocukların sevimli

		seslendirmek.	arkadaşı olan Kardan Adamdan bahsedilmektedir. Kardan Adam yapımında gözleri, burnu ağzı ve s. için kullanılan malzemeler de tasvir edilmektedir.
3	Kış Baba	Müzikte uzun ve kısa ses sürelerini kavrama.	“Kış Baba” şarkısı kış mevsiminin sahnelerini kendinde birleştirme özelliği taşımaktadır. Çocukların sevimli arkadaşı olan Kış Baba’nın timsalinde Kışta etrafın karla kaplanması, havanın soğuması olayları tasvir edilmektedir.

Şarkıların daha doğru seslendirilmesi için hız ve gürlük kavramlarının ele alan konuda öğrencilerin şarkıda Kuvvetli ve Hızlı, Hafif ve Yavaş sözleriyle doğru seslendirilmesi yönlendirilmektedir. “Kardan Adam” parçası kar ve kardan adam görselleriyle desteklenmektedir.

“Kış Baba” şarkısı öğrencilere müzikte önemli rol oynayan uzun ve kısa ses sürelerini öğretmektedir. Kitapta belirli işaretlerle anlatılan uzun ve kısa hecelerin sayesinde konu daha kolay anlaşılmalıdır

Mevsim şarkıları Azerbaycan ve Türk ilkokullarındaki müzik ders kitaplarında farklı değerleri kazandırmayı amaçlayan şarkılardan ibarettir. Türkiye’deki müzik kitaplarında seslerin gürlük ve hızını anlatmak, birlikte seslendirme alışkanlıklarını güçlendirmek olduğu halde, Azerbaycan’daki

müzik kitaplarında müzik türlerini kıyaslamak, rondo ve belirli günlerle ilgili öğrencilerde kavramların oluşmasını sağlamaktan ibarettir.

Halk Kahramanları ve Karakterler ile İlgili Şarkılar.

Halk kahramanları ve karakterler ile ilgili şarkılar Azerbaycan'da ve Türk müzik kitaplarında 4. sınıfta yer almaktadır.

Tablo 5. 15. Azerbaycan İlkokullarında Okutulan Müzik Ders Kitaplarındaki Halk Kahramanları ile İlgili Şarkıları

Sınıf	Parçanın adı	Konusu	İçeriği
4	Yaya Köroğlu	Azerbaycan halk şarkılarıyla ilgili bilgi vermek, profesyonel ve halk müziği örneklerini ayırt etmek.	“Yaya Köroğlu” Şarkısı Azerbaycan’ın meşhur destanlarından bir olan “Köroğlu” destanının başkahramanı olan Köroğlu’na ithaf edilmektedir. Azerbaycan halk şarkısı olan “Yaya Köroğlu” şarkısı TeyfikKuliyev tarafından notaya alınmıştır.
4	Kaçak Nebi	Azerbaycan halk şarkılarında halk destanlarının önemi.	“Kaçak Nebi” Azerbaycan halk kahramanı olan kaçak Nebi’nin halka zulüm edenlere karşı savaşıma öyküsünü anlatmaktadır.

Azerbaycan halk şarkısı “Piyada Köroğlu”, Azerbaycan’ın meşhur destanlarından biri olan, halkı için düşmanlarla savaşan ve vatani için tüm fedakarlıkları yapan Köroğlunun hayatını anlatan “Köroğlu” destanından alınmaktadır. Hemen hemen her kesin bildiği “Köroğlu” destanı 4. sınıfta sadece müzik kitabında değil, aynı zamanda diğer okuma kitaplarında da yer aldığı için öğrenciler için daha kolay olmaktadır.

“Kaçak Nebi” el sanatkarları tarafından Nebi’nin kahramanlığına ithaf edilmiş ve zil sesli aşıklar okumaktadır. Konu aynı zamanda halk kahramanı Nebi’nin resmi ve hayatı hakkında küçük bir bilginin verildiği metinle desteklenmektedir.

Tablo 5. 16. Türk İlkokullarında Okutulan Müzik Ders Kitaplarındaki Karakterler ile İlgili Şarkılar

Sınıf	Parçanın adı	Amaç/kazanım	İçeriği
4	Keloğlan Türküsü	Farklı ritimleri şarkılar yoluyla kavrama.	“Keloğlan Türküsü” parçası, öğrencilerin yakından tanıdığı keloğlan karakteri anlatan şarkı özelliğini taşımaktadır. Keloğlan’ın ninesinin dilinden anlatılan şarkıda Keloğlan’ın karakteri de anlatılmaktadır.
4	Nasrettin Hoca	Halk kahramanlarını anlatan müzik eserlerini arşivleme.	“Nasrettin Hoca” şarkısı, halk kahramanı olan Nasrettin Hoca’yı müzik yoluyla anlatmaktadır. Şarkı, onun mizah kültürümüzde tuttuğu yeri öğrencilere bir kez daha anlatmaktadır.

“Keloğlan Türküsü” öğrencilerin farklı ritimleri kavraması için öğretilmektedir. Şarkıya ritim aletleri, parmak şaklatmalar ve alkışlarla eşlik edilmesi ritim duygularının gelişmesine olanak sağlamaktadır. Şarkı, aynı zamanda, Keloğlan resmiyle desteklenmektedir.

“Nasrettin Hoca” şarkısı mizah kültürünün önemli kahramanlarından olan Nasrettin Hoca’nın gerekli kostüm ve dekorları kullanarak canlandırılmasını amaçlamaktadır. Şarkıda bahsi geçen “eşeğe ters binen” Nasrettin hocanın resmi de verilmektedir.

Azerbaycan ve Türkiye’de ayrılıkta halk arasında bilinen, kahraman veya sevilen karakterler olarak akılda kalmış masal karakterleri, halk kahramanları ile ilgili şarkılar verilmektedir. Her iki ülkenin sembolleri olarak kabul gören bu gibi kahramanlar ve karakterler, müzik alanında farklı konuların anlatılması için okutulmaktadır.

5.2 Azerbaycan ve Türk İlkokullarındaki Müzik Kitaplarında Farklı Olan Kategoriler

Maddi ve Kültürel olarak birbirine benzer ve kardeş olan Azerbaycan ve Türk ilkokullarındaki müzik kitaplarında farklı kategoriler yer almaktadır. Bu kategorilerden bazıları Türk müzik kitaplarında kullanıldığı halde, Azerbaycan müzik kitaplarında kullanılmamakta veya tam tersi olarak Azerbaycan’daki müzik kitaplarında okutulan, Türk müzik kitabında okutulmayan kategoriler kullanılmaktadır. Bunun sebeplerinin araştırıldığı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat kitaplar incelendiği zaman yöntem, kültür ve kazanımlar açısından olan farklılıklardan doğan sebepler olduğu görülmektedir.

5.2.1 Azerbaycan İlkokullar müzik kitaplarında kullanılan, Türk ilkokul müzik kitaplarında kullanılmayan kategoriler

Maddi, kültürel ve müzik programlarındaki farklılıklara dayanmaktadır.

Azerbaycan ilkokullarında okutulan 2. Sınıf müzik ders kitabında kullanılmış aile bireyleri ile ilgili şarkılar aile değer ve kavramlarını öğrenciye aşılamayla amaçlamaktadır. Bu amaçlar kitapta gösterilen amaçlar kısmında da belirtilmektedir.

Tablo 5. 17. Aile bireyleri ile ilgili şarkılar

Sınıf	Parçanın adı	Konusu	İçeriği
2	Can Nine	Farklı hiss ve karakterlerin müzik örneklerinde tasvirini belirlemek.	Müzik eserlerinde önemli yere sahip olan karakterlerden biri- Ninelerin simasında “Can Nine” parçası kullanılmaktadır. Şarkıda ninelerin torunları için yaptığı fedakârlıkların kısa tasviri verilmektedir.
2	Anneleri Tebrik Edelim	Müzikte insan simalarının tarif edilmesi için ifade araçlarının belirlenmesi.	Müzikte önemli yere sahip olan karakterlerin başında gelen anne siması, 2. Sınıf müzik kitabında da işlenmektedir. Annelerin çocukları için yaptıkları ve yapabileceklerinin kısa tasvirini veren parça, çeşitli görsellerle desteklenmektedir.

“Can Nine” şarkısında torunları için her türlü fedakârlığı yapan ninelerin ortak özellikleri, sevgileri müzik vasıtasıyla tasvir edilmektedir.

Ayrıca konuda Âşık müziğinde önemli yere sahip olan *atışma* (“Değişme”) *Müzik sözlüğü* başlığı altında açıklaması verilmektedir. *Müzik alfabesi* kısmındaysa orkestra şefi teriminin sözlük anlamı açıklanmaktadır.

“Anneleri Tebrik Edelim” parçasında çocukları için tüm zahmetlere katlanan annelerin emekleri anlatılmakta, aynı zamanda tüm yaptıkları işler

için onlara sevgi ve saygı göstermeyi öğretmektedir. Şarkı aynı zamanda çeşitli görsellerle desteklenmektedir.

Nesneler ile ilgili şarkılar genel olarak öğrencilerin günlük hayatta görmeye alışık olmadığı veya günlük hayatta çok fazla gördüğü ve kullandığı araç-gereçlerle ilgili eğlenceli şarkılardan oluşmaktadır. Nesneler ile ilgili şarkılar Azerbaycan İlkokul 2. ve 3. sınıfta verilmektedir.

Tablo 5. 18. Nesnelerle ilgili şarkılar

Sınıf	Parçanın adı	Konusu	İçeriği
3	Gökyüzünde Süzülen Gemi	Uzay ve uzay aracıyla ilgili düşüncelerin şekillenmesi.	“Gökyüzünde Süzülen Gemi” uzay aracıyla astronotların çıktığı kısa öyküyü anlatan şarkıdır. Uzay hakkında birincil düşüncelerin oluştuğu dönemde öğrencilerde uzay ve uzay aracıyla ilgili fikirlerin şekillendirilmesini amaçlamaktadır.
3	Çekicim, Vur!	İfadelî ve tasviri entonasyonun müzik eserlerinde rolünü anlamak.	“Çekicim, vur!” şarkısında kedisi için yuva kuran çocuğun çekicinin yardımıyla ev kurma hareketi tasvir edilmektedir.
2	Tren	Müzik eserlerinde eşyaların hareketlerinin müzik yoluyla tasviri.	Müzikte hareket eden canlıların ve eşyaların hareketlerinin müzik yoluyla ifadesinin örneğini öğrencilere aktarmak için “Tren” parçası

			kullanılmaktadır. Trenin hareketiyle yaranan seslerin öğrenciler tarafından okunması konunun mahiyetini daha iyi anlamaya yardımcı olmaktadır.
2	Bakü Metrosu	Majör ve minör dizilerini birbirinden ayırmak.	“Bakü metrosu” şarkısı genel olarak yeraltı treni istasyonlarıyla meşhur olan Bakü’nün metrolarının tasvirini vermektedir. İstasyonlar ve metrolarda büyük değer verilen müzik eserleri, grafitiler, besteciler ve şarkı sözü yazarlarının resimleri, onlar hakkında kısa bilgiler ve s. gibi özellikler bu konuya özellikle müzikte değinmeye sebep olmaktadır.
2	Davul	Tempo ve onun türlerini müzik eserleri örneklerinde ayırt etmek	Davul tempo konusunda öğrencilere hem temponun mahiyetini ve anlayışını aktarmak için

			enkolaymüzik aleti gibi örnek gösterilmektedir. “Davul” parçasının da konuya ilave edilmesi bu yüzdendir.
--	--	--	--

Gökyüzünde Süzülen Gemi” şarkısının temposu, tonu ve ölçüsü konuda gösterilmektedir. Ayrıca konu uzay aracı resmiyle desteklenmektedir.

Müzik eserlerinde hareketlerin ve duygu değişimlerinin tasvir edilmesi “Çekicim, Vur!” şarkısıyla örneklendirilmektedir. Çekicinin tahtaya vurdukça çıkan sesi, tahtaların birleştirilmesi ve s. tüm bunlar müzik vasıtasıyla gösterilmektedir. Konu ayrıca yuvanın içinde uyumuş kedi görseliyle desteklenmektedir.

“Tren” şarkısı çeşitli görsellerle desteklenmektedir. Trenin hareket halindeki resmi, ceylanın koşarken, kaplumbağanın yürüme hali de konuda yer almaktadır. Bunlar öğrencilere hareketlerin müzik yoluyla aktarılması imkânına dikkat çekmek için verilmektedir.

Aynı zamanda öğrencilere *müzik sözlüğü* başlığı altında *ölçü* anlayışı öğretilmektedir.

En çok bilinen istasyonlardan biri olan “Nizami” yeraltı treninin resmiyle birlikte verilen ders kendisinde hem de majör ve minör anlayışlarının, dizilerinin anlaşılmasını kolaylaştıran kısa bir hikâye ile desteklenmektedir. Hikâyede majör dizilerinin daha neşeli, minör dizilerinin ise daha duygusal seslenmesi sonucuna ulaşılmaktadır. *Müzik sözlüğü* başlığı altındaysa dizi ve majör, minör terimlerinin açıklaması verilmektedir.

“Davul” parçası tempo teriminin ve anlayışının doğru şekilde aktarılması için kullanılan şarkılardan biridir. Konuda *temponun* anlaşılır olması için sadece “davul” parçasından değil, aynı zamanda “Nelbeki” dansından da bahsedilmektedir.

5.2.2 Türk İlkokullar müzik kitaplarında kullanılan, Azerbaycan ilkokul müzik kitaplarında kullanılmayan kategoriler

Türk ilkokullarında okutulan 2. sınıf müzik kitabında yer alan şarkı öğrencilere tanıdık bir şarkı olma özelliğini taşımaktadır. Çocukluklarında sıklıkla duydukları bu melodiler öğrencilere ince ve kalın sesleri ayırt etmek için okutulması kitapta kazanımları kısmında verilmektedir.

Tablo 5. 19. Tablo 5.2.2.1 Ninniler

Sınıf	Parçanın adı	Amaç/kazanım	İçeriği
2	Dandini Dandini Dastana	Ninni şarkısındaki ince ve kalın sesleri ayırt etmek.	“Dandini Dandini Dastana” parçası tüm öğrencilerin kulağının aşikâr olduğu bir şarkı olarak anneler çocuklarını uyutmak için kullanmaktadır.

“Dandini Dandini Dastana” parçasını üzerinde öğrenciler, ince ve kalın sesleri ayırt etmeyi öğrenmektedirler. Bilindik bir parçanın olması, öğrencilerin konuyu daha kolay bir şekilde ve zorlanmadan anlamalarını sağlamaktadır. Ayrıca parça uykuya dalmış çocuğun resmiyle desteklenmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’le ilgili şarkılar “Müzikte Atatürk”, “Şarkılarla Atatürk” başlığı altında 2, 3. ve 4. sınıf müzik kitaplarında verilmektedir. Diller ezberi olan marşlar ve şarkıları Atatürk ve Cumhuriyetle ilgili belirli gün ve haftalarda öğrenen öğrenciler, bununla ilgili etkinliklere katılarak kendilerini geliştirmektedir.

Tablo 5. 20. Müzikte Atatürk

Sınıf	Parçanın adı	Amaç/kazanım	İçeriği
2	Atatürk	Belirli gün ve haftalarda Atatürk ile ilgili müzik etkinliklerinde şarkılar dinlemek ve söylemek.	Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e 2. Sınıf müzik kitabında geniş yer verilmektedir. "Atatürk" parçası Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkiye için yaptıklarını kısa bir şekilde anlatmaktadır.
2	İzmir'in Dağlarında	Belirli gün ve haftalarda Atatürk ile ilgili müzik etkinliklerinde şarkılar dinlemek ve söylemek.	"İzmir'in Dağlarında" parçası kurtuluş savaşı sırasında Türk ordusunun İzmir'e girişini konu almaktadır. "Yaşa Mustafa Kemal paşa, yaşa, Adın yazılacak mücevher taşa" mısraları bugün tüm Türkiye tarafından diller ezberi olma özelliği taşımaktadır.
2	Sarı Zeybek	Belirli gün ve haftalarda Atatürk ile ilgili müzik etkinliklerinde şarkılar dinlemek ve	"Sarı Zeybek" parçası Rumeli türküsü olmakla birlikte Atatürk'e ithaf edilmektedir.

		söylemek.	Atatürk'ün gençlik yıllarında aynı Sarı Zeybek lakabının verilmesi de parçayla bütünleşmektedir.
3	Ata'ya Özlem	Atatürk ile ilgili müzik etkinliklerine katılma.	“Ataya Özlem” şarkısı Gazı Mustafa Kemal Atatürk'ün aramızdan ayrıldığı günde, duyulan özlem ve acıyı anlatmaktadır.
3	Canım Atatürk	Atatürk ile ilgili müzikleri doğru ve anlamına uygun söyleme.	“Canım Atatürk” parçası genel olarak çocuklar ve Atatürk arasındaki ilişkiyi konu almaktadır.
4	Atatürk'ü Severim	10 Kasım Atatürk'ü Anma Günü'nün anlamına ve önemine uygun şarkılar seslendirme.	“Atatürk'ü Severim” parçasında, küçük çocuğun dilinden Atatürk'e olan sevgisi gösterilmektedir.
4	Sevgi Dolu Ata'm	Atatürk ile ilgili ezgileri doğru, anlamına uygun seslendirme.	“Sevgi Dolu Ata'm” parçası, Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti için yaptıklarından bahsedilmektedir. Onun çocuklara, büyüklere, yaşlılara olan sevgisi de tasvir edilmektedir

Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün milleti, vatanı için yaptıkları parçalar eşliğinde anlatılmaktadır. Bu gün herkes tarafından bilinen “İzmir’in Dağlarında” marşı bir kahramanlık destanının yazıldığı dönemleri anlatmakta ve böylece öğrencilerde hem de Atatürk sevgisi, vatan sevgisi duygularını öğrencilere kazandırmaktadır.

“Ata’ya Özlem” parçası 10 Kasım 1938 yılında aramızdan ayrılan Mustafa Kemal Atatürk’e ithaf edilmektedir. Parçada Atatürk’ün Türkiye Cumhuriyeti için kurtarıcı olmasından, 10 Kasım’ın tüm Türkiye’nin en büyük yası olmasından bahsedilmektedir. Ayrıca parça Atatürk ve anıtkabir görseliyle desteklenmektedir.

“Canım Atatürk” parçası 23 Nisan ve ‘Çocukların gözünden Atatürk’ konusunu ele almaktadır. Yurdu düşmanlardan kurtaran, çocuklara 23 Nisan’ı armağan eden Atatürk bu özel günde de hatırlanmaktadır. Ayrıca Atatürk’ün müzikle ilgisini de öğrencilere aktaran konuda Ata’nın en dinlemeyi ve oynamayı en sevdiği türkü “Sarı Zeybek ”den de bahsedilmektedir.

“Atatürk’ü Severim” şarkısı, 10 Kasım Atatürk’ü Anma Günü’nde Atatürk’ün yâd edildiği şarkı olma özelliği taşımaktadır. Şarkı aynı zamanda Atatürk resmiyle desteklenmektedir.

“Sevgi Dolu Ata’m” şarkısı, Atatürk’ün çocuklarla ilgilendiği resimle desteklenmektedir.

“Çocuk şarkıları” kategorisinde verilmiş parçalar, başrolde çocukların olduğu ve öğrencilerin de severek söylediği şarkılar olma özelliğini taşımaktadır. “Çocuk şarkıları” 4. sınıf müzik kitabında öğretilmektedir.

Tablo 5. 21. Çocuk şarkıları

Sınıf	Parçanın adı	Amaç/kazanım	İçeriği
4	23 Nisan Şarkısı	Şarkının sözlerine ve ezgisine uygun hareketler oluşturma.	“23 Nisan Şarkısı” Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’na ithaf edilmektedir. Şarkıda çocukların dünyayı rengârenk boyaması ve toplumdaki yerinin anlam ve önemi

			anlatılmaktadır.
4	Çocuğun Düşleri	Seslerin giderek (artarak) kuvvetlenmesini ve giderek (sönerek) hafiflemesini kavrama.	“Çocuğun Düşleri” parçası, büyümek ve hayallerini gerçekleştirmek isteyen çocuğun dilinden anlatılmaktadır. Bembeyaz şapkasıyla kaptan, trenlerde sevgi taşıyan bir makinist ve rüzgârla yarışan pilot olmak isteyen çocuk düşlerini gerçekleştirmek için büyümek istemektedir.

“23 Nisan Şarkısı” Şarkının sözlerine uygun yeni hareketler ve dans adımları bularak şarkıya uyarlanmaktadır. Ayrıca bu hareketlerin tüm öğrencilerle birlikte yapılması, öğrencilere grup işi yapma alışkanlıkları kazandırmaktadır.

“Çocuğun Düşleri” şarkısı, birinci dizeleri gittikçe artan bir sesle, üçüncü dizeleri gittikçe sünen bir sesle söylenmekte ve bununla da giderek hafifleyen ve gideren artan ses tonları öğretilmektedir. Şarkının hemen altında müzikte hız değışikliklerini kısa bir şekilde anlatılmakta, aynı zamanda şarkıya uygun resimler gösterilmektedir.

6. SONUÇ VE TARTIŞMA

Azerbaycan ve Türkiye ilkokullarındaki müzik kitaplarında birçok farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar ilk olarak kendini kategorilerde göstermektedir. Her sınıfta farklı kategorilere yer vermeye çalışılan kitaplarda aynı kategoriler mevcut olsa da şarkıların kapsama alanı sınıflara göre değişiklik göstermektedir.

Azerbaycan ilkokul ikinci sınıf müzik ders kitaplarındaki kategoriler: Okul ile İlgili Şarkılar, Öğretici Şarkılar, Vatan Sevgisi ile İlgili Şarkılar, Tabiatla İlgili Şarkılar, Hayvanlar ile İlgili Şarkılar, Geleneksel Dans Şarkıları, Mevsim Şarkıları, Nesneler ile İlgili Şarkılar, Aile Bireyleri ile İlgili Şarkılar.

Türkiye ilkokul ikinci sınıf müzik ders kitaplarındaki kategoriler: Hayvanlarla İlgili, Doğayla İlgili Şarkılar, Mevsim şarkıları, Geleneksel Türk müzikleri, Vatan sevgisi ile ilgili şarkılar, Ninniler, Öğretici Şarkılar, Müzikte Atatürk

Azerbaycan ilkokul üçüncü sınıf müzik ders kitaplarındaki kategoriler: Öğretici Şarkılar, Vatan Sevgisi ile İlgili Şarkılar, Tabiatla İlgili Şarkılar, Hayvanlar ile İlgili Şarkılar, Mevsim Şarkıları, Nesneler ile İlgili Şarkılar.

Türkiye ilkokul üçüncü sınıf müzik ders kitaplarındaki kategoriler: Hayvanlarla İlgili şarkılar, Vatanla ilgili şarkılar, Müzikte Atatürk , Mevsim şarkıları, Öğretici şarkılar, Doğayla ilgili şarkılar, Dans şarkıları

Azerbaycan ilkokul dördüncü sınıf müzik ders kitaplarındaki kategoriler: Öğretici Şarkılar, Vatan Sevgisi ile İlgili Şarkılar, Tabiatla İlgili Şarkılar, Halk Kahramanları ile İlgili Şarkılar.

Türkiye ilkokul dördüncü sınıf müzik ders kitaplarındaki kategoriler: Hayvanlar ile İlgili Şarkılar, Vatan Sevgisi ile İlgili Şarkılar, Müzikte Atatürk, Tabiatla İlgili Şarkılar, Karakterlerle İlgili Şarkılar, Çocuk Şarkıları

Türkiye İlkokul müzik ders kitaplarındaki kategoriler: Hayvanlarla ilgili şarkıları, Okulla ilgili şarkılar, Doğayla ilgili şarkılar, Mevsim şarkıları, Geleneksel Türk müzikleri, Vatan sevgisi ile ilgili şarkılar, Ninniler, Öğretici şarkılar, Müzikte Atatürk.

Genel olarak kategori isimleri aynı olsa da, içerdiği şarkılar konu itibariyle birbirinden farklılıklar olmaktadır. Örneğin Türkiye ilkokullarındaki

2. sınıf müzik kitaplarında okul ile ilgili şarkılar kategorisinde hem ğretmen, hem de okulla ilgili eēlenceli bir şarkı kullanılmışken, Azerbaycan ilkokullarındaki 2. sınıf müzik kitaplarında aynı kategoride sadece 2. sınıfa başlama ile ilgili küçük bir şarkı verilmektedir.

Aynı durum her iki ülkenin kitaplarının kategorilerinde de kendini göstermektedir.

Kitapta parçalardan ilave müzik gelişimi için kullanılan konular da farklılık göstermektedir. Kitabı incelediğimiz zaman Türk ilkokul 2. sınıf müzik kitaplarında konular daha kolay ve aslında ērencilerin yaşına uygun bir şekilde hazırlandığı görülmektedir.

Türkiye’deki 2. Sınıf müzik kitabındaki parçalar, konularla bağlantılı olmakla birlikte, konuların daha iyi benimsenmesine olanak saēlamaktadır.

Azerbaycan İlkokullarında 3. Sınıf müzik kitabı 2. sınıftan daha zor olmakla birlikte, aynı zamanda, müzik edebiyatı bilgileri de içermektedir. Bu da ērencilerin daha profesyonel eğitimini hedef almakta, genel kültür seviyelerinin gelişmesine olanak saēlamaktadır.

Türkiye ilkokullarında 3. Sınıf müzik kitabı 2. Sınıftan yeni müzik bilgilerinin öğretilmesiyle farklılık göstermektedir. Türk eğitim sistemi ērencilerin daha iyi anlaması için iyi bir öğretme usul seēmektedir.

Azerbaycan İlkokullarında 4. Sınıf müzik kitaplarında, ērencilerin ilköēretimdeki son seneleri olmasıyla ilgili olarak zorluk seviyesi daha üst seviyelerde olmakla birlikte hem de parça sayısı daha fazla teēkil etmektedir. Ayrıca ērencilere daha yerel bir müzik eğitimi sunan 4. Sınıf müzik kitabı, Azerbaycan halk müzik örneklerinden daha fazla şarkı içermektedir.

Türk ilkokullarındaki 4. sınıf müzik kitabı ise yeni kategoriler içeren, öğretici şarkılara üstünlük veren, fakat zorluk seviyesi çok olmayan bir ğretim sistemi uygulamaktadır.

Genel olarak baktığımız zaman Türkiye ilkokullarındaki müzik ders kitapları, ērencilere daha verimli ve daha anlaşılır eğitimi amaēlarken Azerbaycan ilkokullarındaki müzik ders kitapları ise ērencilerin profesyonel mziēi anlatmayı amaēlamaktadır. Verimlilik aēısından ērencileri sıkmadan ve hevesle öğreten bir sisteme sahip olan Türkiye eğitim sistemi, müzik alışkanlıklarının kazanılması için de daha eēlenceli ve aktif bir program işlemektedir.

“Aynı zamanda yapılan araştırmalar, çocuklara ritim çalışması yapan öğretmenlerin, bu çalışmaların, öğrencilerin sadece uygun zamanda uygun ritmi vermesinin geliştirilmeye çalışılması olmadığı, öğrencinin ritmik etkiye karşı kendi fiziksel tepkisini ortaya koyabilme özgürlüğünün de ritim çalışmaları sırasında verilmeye çalışılması gerektiğinde birleştiklerini ortaya çıkarmıştır” (Nye, 1967, s. 38). Dolayısıyla Türkiye İlkokullarındaki ders kitaplarında yapılan müzik çalışmaları öğrencilere daha kolaylık sağlamaktadır.

Azerbaycan ve Türkiye eğitim sisteminin ve müzik eğitiminin farklı ve benzer tarafları her iki eğitim programının incelenmesi zamanı gözükmektedir. Genel olarak eğitimde her iki ülke okul öncesi eğitimini tamamlayan öğrencilerin bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı gelişimlerini hedef almaktadır.

İlkokullardaki Azerbaycan müzik kitaplarında müzik sözlüğü, terimlere daha fazla önem verilirken Türkiye’de böyle başlıklardan kullanılmamaktadır.

Azerbaycan ve Türkiye eğitim sisteminde müzik eğitiminde temel amaçlar temel alınarak öğrencilerde çeşitli değerler öğretilmektedir. Tüm bu amaçlar aslında Azerbaycan ve Türkiye müzik eğitimindeki farklı ve benzer tarafları göstermektedir. İki millet, tek devlet olarak anılan Azerbaycan ve Türkiye’nin müzik eğitiminde hemen hemen aynı kazançlar hedeflenmekte, fakat bu kazanımların farklı yollarla öğrencilere aktarıldığı gözükmektedir.

KAYNAKÇA

- Əhmədov, H. (2010). *Azərbaycan Eğitiminin Gelişim Stratejisi*. Bakü: "Elm"
- Axundov, İ. (2015). *Azərbaycan Muğamları*. Bakü: "Mütərcim"
- Ələkbərov, A. (2011). *Musiqi sənəti və İfaçılığı*. Azərbaycan Milli Konservatoriyası, Konservatoriya cilt 1.
- Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası və A. Bakıxanov adına Tarix İnstitutu. (2007). *Azərbaycan Tarixi* III cilt. Bakı: "Elm".
- Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası və A. Bakıxanov adına Tarix İnstitutu. (2008). *Azərbaycan Tarihi 1941-2000-ci illər* VII cilt. Bakı: "Elm"
- Bağirova, S. (2009). *Azərbaycan Aşıqları*. Bak: "Golden Book",
- Balayeva, G. (2012). İbtidai Təhsilin Məzmununun Nəzəri-pedaqoji Problemləri. Bakü: "Elm və təhsil".
- Benedict, Cathy. (2006). *Chasing Legitimacy: The US National Music Standard Viewed Through a Critical Theorist Frame Work*. Music Education Research 8 (1): s. 3–16.
- Bünyadov, T. (1993). *Əsrlərdən gələn səslər*, Bakü: Azərbaycan Devlet Neşriyatı
- Çilden Şeyda. (2001). Müzik, çocuk gelişimi ve öğrenme. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* Cilt 21, Sayı 1, s. 8-11.
- Çuhadar, H. (2016). Ç.Ü. Keman Çalmadaki Teknik Zorluklara Yönelik Görüşler. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 25, Sayı 1, s 217-230
- Doyle., Jennifer L. (2014). *Cultural relevance in urban music education: A synthesis of the literature*. Update: Applications of Research in Music Education, s 111-112.
- Əfəndiyev, O. (2007). *Azərbaycan Səfəvilər Dövləti*. Bakü: "Şərq-Qərb",
- Erden, M. (1998). *Eğitimde program değerlendirme*. (3. Basım). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ergün, M. (1997) *Azərbaycan Eğitim Sistemi*. İstanbul: "Pegem Akademi".
- Ertürk, S. (1998). Türkiye'de Eğitim Felsefesi Sorunu. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 3, s. 11-13.
- Fitzpatrick, Kate R. (2006). The effect of instrumental music participation and socio economic status on Ohio fourth-, sixth-, and ninth-grade proficiency test performance. *Journal of Research in Music Education*, Volume 54, s. 73-84.

- Göde, A. (1993). *Zeyneloğlu Cihangir'in Muhtasar Azerbaycan Tarihi Adlı Eserinin Çeviri ve İncelemesi* (Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Gül, G. (2004). Birey, toplum, eğitim ve öğretmen, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, s. 223-236.
- Güleç, İ., Çelik, E. ve Demirhan, B. (2012). Yaşam Boyu Öğrenme Nedir? Kavram ve Kapsamı Üzerine Bir Değerlendirme, *Sakarya University Journal of Education*, 2/3,s.34-48.
- Hacıbəyov, Ü. (1985). *Azerbaycan Xalq Musiqisinin Əsasları*, Bakı: “Yazıcı”
- Hüseynov, Y. (2018). *Qarabağ*. Bakü.
- Karasar, N.(1999). Bilimsel Araştırma Yöntemi (9.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Károlyi, Otto. (1999). *Müziğe Giriş*. Çev: M.Nemutlu, İstanbul: Pan Yayıncılık:
- Koza, Julia, Eklund. (2010) When Policy Disappoints: Still Worthless After All These Years. *Bulletin of the Council for Research in Music Education* ,189 (Winter),s. 77–95.
- Mansurov, E. (2011). *Muğam 'ın sirli aləmi*, “Konservatoriya” cilt 1. Bakü.
- Mark, Michael L. (1995). Music Education And The National Standards: A Historical Review. *The Quarterly Journal of Music Teaching and Learning* 6 (2), s. 34–43
- Metin ASLAN Ö. (2014). Eğitim felsefesi dersinin okul öncesi öğretmen adaylarının felsefi tercihlerine ve eleştirel pedagojiye yönelik görüşlerine olan etkisi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 13, Sayı 48, s.1-14.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2006). *İlköğretim müzik dersi öğretim programı* (1-8. Sınıflar). Ankara.
- Nuriyeva, İ. (2015). *Azərbaycan Tarixi*. Bakı: “Mürtəcim.”
- Nye, R.E. (1967). *Music For Elementary School Children*, “*Music, Child Development and Learning*” , The Center For Applied Research In Education, Inc. New York, s 10-12
- Rəcəbov, O., Kazımov, N. ve Rəcəbova, N. (2014). *Ümumtəhsil məktəblərinin 2-ci sinfi üçün «Musiqi» fənni üzrə DƏRSLİK*. Bakı: «Təhsil»
- Rəcəbov, O., Kazımov, N. ve Rəcəbova, N. (2015). *Ümumtəhsil məktəblərinin 3-cü sinfi üçün «Musiqi» fənni üzrə DƏRSLİK*. Bakı: «Təhsil»
- Rəcəbov, O., Kazımov, N. ve Rəcəbova, N. (2016). *Ümumtəhsil məktəblərinin 4-cü sinfi üçün «Musiqi» fənni üzrə DƏRSLİK*. Bakı: «Təhsil»
- Slater, Jessica, Dana L. Strait, Erika S., Samantha S., Elaine T., and Nina K. (2015). *Longitudinal effects of group music instruction on literacy skills in low-income children*.

- Tanilli, S. (1988). *Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz*. İstanbul: Amaç Yayınevi
- Tezcan, M. (1997). *Türk Kişiliği ve Kültür-Kişiliği İlişkileri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.
- Tierney, Adam, Jennifer, K., Erika, S., Kathleen J., and Nina K. (2013). *High School Music Classes Enhance aural processing of speech*. Frontiers in Psychology.
- “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu, Bakı, № 833-IIIQ, 19 Haziran 2009
- Uçan, Ali. (1997). *Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Varış, F. (1996). *Eğitimde program geliştirme “teori ve teknikler”*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Varış, Fatma. (1986). *Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler*, Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No:53, s 35-38
- Yağcı, E., Çelik, L., Başboğaoğlu, U., Altun, E., Çobanoğlu, A., Tekinarslan, E., Oral, B. ve Taşlı, H. (2017). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Pegem akademi.
- Yaqubov M. (2004). *Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti Ansiklopediyası I. cilt*. Bakı: “Lider Neşriyat”, 440 s
- Yıldırım, A, ve Şimşek H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin yayınevi.

İnternet Kaynakları

- URL 1: http://www.americola.com/sites/Music_education
(erişim tarihi: 13. 07. 2018 – 15:55)
- URL 2: https://en.wikipedia.org/wiki/Music_education
(Erişim Tarihi:06. 11. 2018 - 18:45)
- URL 3: https://tr.wikipedia.org/wiki/M%C3%BCbariz_%C4%B0brahimov
(Erişim Tarihi:15.06.2018 – 19:44)